

ВСЕСВІТ

К 6176

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА

РАДЯНСЬКА АВТОМАТИЧНА РУЧКА

Добра річ автоматична ручка. Проста, зручна завжди й усюди нею можна писати і навіть не треба гаяти часу на те, щоб вмочати її в атрамент. Зрозуміло, що за останні роки автоматичні ручки так поширилися в нас.

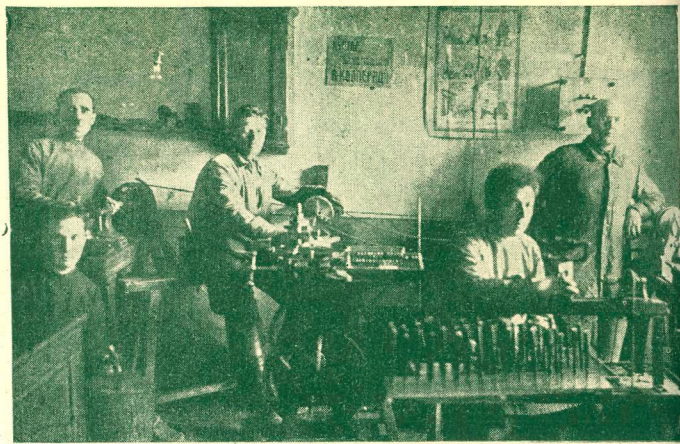
Автоматична ручка, поруч рогових окулярів і люльки стала обов'язковим атрибутом ділової людини і зокрема журналіста.

Так і кажуть—такий знаєте, в рогових окулярах, з автоматичною ручкою, люльку палить—журналіст певно якийсь, або письменник. Скільки молодих очей з жадовою звертали до цієї ознаки респектабельності—автоматичної ручки, що поблискує в кишені трудової людини. А якось мені навіть довелося зустрінутися з молодим журналістом, що не міг купити собі ручки, отже він дістав наконечник з держцем від загубленої ручки і гордо носив цей наконечник у кишені, задоволений зі своєї бутафорської респектабельності.

Тут справа, звичайно, не тільки в моді, а й в безперечній зручності та практичності автоматичної ручки. А виключним приладдям вузького кола ділових людей, спеців та журналістів автоматична ручка стала тому, що вона дорого коштує. Всі ці „Монблани“, „Ватермани“ і „Паркери“ досі імпортовано до нас з-за кордону: Англії, Німеччини, Америки, де їх виробляють. Безперечно, автоматична ручка річ добра, але все ж з-за кордону для нас важливіше імпортувати устаткування для важкої промисловості, для нових фабрик та заводів, ніж привозити ручки. Тому на ручки встановлено високе мито, і ручка коштує в нас крб. 20—25.

Звичайно, стільки платити за ручку може далеко не всякий і вона лишається недоступною для середніх службовців, учнів то-що. За кордоном же автоматичну ручку має майже всякий письменник і вже звичайно кожний студент і службовець.

Виробництво автоматичних ручок справа складна. Вона вимагає великої точності, але роблять їх із матеріалів, що є і

в нас на Україні. Коли налагодити виробництво ручок у нас, вони обійдуться дешевше ніж закордонні вже через саме те, що не треба буде платити високого мита.

Харківський робітник-винахідник тов. Масс аадумався над цим питанням і після кількох років спроб та підготовчої роботи зробив у 1925 р. першу радянську автоматичну ручку. Перша ручка була досить примітивна і мала чимало дефектів. Вона плакала атраментовими слезами, перо хиталося і т. д. Однак, після довгої роботи винахідникові пощастило виправити дефекти й удосконалити ручку. Тепер закордонні ручки союю якістю лише трохи вищі за ручки тов. Масс. Вартістю ж ручка т. Масс. дуже значно відрізняється від закордонної, бо обходиться в 4 рази дешевше—6 крб. 50 коп.

На дешеві радянські автоматичні ручки відразу ж виявився величезний попит і тому встало питання про організацію масового виробництва їх.

Але не було коштів, не було струментів, не було людей, що вміють робити таку тонку й точну роботу, яка потрібна для виробництва ручок. Все це не зупинило винахідника. Він почав по шматочку, по гвинтику збирати устаткування і встановлювати його в своїй маленькій майстерні. Винахідник групував навколо себе кілька майстрів спеціалістів, щоб виготовляти ручки. З цієї групи й організувалася кооперативна кустарно-промислова артіль „Автоперо“.

Першому в радянському союзі виробництву автоматичних ручок по-перше було дуже скрутно. Не було коштів, тяжко було дістати матеріали, особливо золото для пер. Але, не зважаючи на труднощі, виробництво пощастило розвинути й добитися дальшого підвищення якості продукції. Тепер випускають до 300 ручок на місяць, при чому всього випущено вже коло 10 тис. ручок.

В зв'язку з поширенням виробництва намічається знизити вартість ручки до 5 крб. за штуку. Завдяки цьому ручка, здається, в найближчому майбутньому зможе демократизуватися і замість вузького кола журналістів та ділових людей з неї зможе користуватися більшість службовців та учнів.

РУЧКИ САМОПИШУЩИЕ

всех систем, перья золотые неизвестных и делает новые артель „АВТОПЕРО“ Технорук БОРМАС. Площадь Урицкого, № 7, 6. Воскресенская.

ДОМАШНИЙ ЭЛЕКТРОТЕХНИК

САМОУЧИТЕЛЬ

Устройство домашнего освещения, звонков, сигнализации, телефонов. Изготовление гальванических элементов, аккумуляторов, трансформаторов, выпрямителей. Радиоприемные установки, детекторные, ламповые с антенной и без антенны. Электрооборудование клубов и изб-читален, установка проекционных фонарей и кино-аппаратов, электрооборудование КЛУБНЫХ СЦЕН и проч. с 138 рис. и пояснит. чертеж. Цена 2 р. 75 к. с пересылкой.

Книжный склад „КНИГОВЕД“, Москва 19, ул. Герцена, № 22, БИС.

№ 17
22-20 квітня
1928 року

ВСЕСВІТ

ХАРКІВ,
вулиця Карла
Лібкнехта № 11

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

III СЕСІЯ ЦВК'а
С. Р. С. Р.
IV-го
СКЛИКАННЯ

Зала засідань. Ліворуч—т. Чічерін

Чл. ЦВК'а СРСР т. т. Вахітов, селянин, та Баймак, робітник—представники Башкирської АСРР
Вгорі праворуч чл. ЦВК'а СРСР т. Курбан-Мерзояров, представник Такжикської АСРР

Чл. ЦВК'а Султанов і Махмед-Нахібашев—представники Дагестану: праворуч—Ноама-Тухай—Чечня

НА ЗЕМЛЮ

Оповідання Ол. Копиленка

1.

Ніби дратуючи когось чи бавлячись—спід сухого кізяка? спід синього попелу вислизне темно-червоний хвіст полум'я і знову сховається. А потім тліє кізяк, мов самотнє життя, закинута в самотний убогий намет.

Муро сидів біля багаття, дивився замислено на жарини, що тліли під сизим крихким попелом—його радість уже й не тліє після того, як оселилися тут.

Кинув на вогонь іще палива.

Коли виривалося спід кізяків полум'я—червоні плями черкали гострі риси обличчя, роблячи його ще худішим. Падали на бороду, на могутні старі плечі. Ці плечі вже носять шість десятиків літ мандрівного циганського життя. І ноги ці обходили землі від Сибіру до Відня через Карпати й Дунай і Румунію.

Двадцять літ водить табір свій Муро, славне плем'я, що колись гриміло і в Угорщині і в Румунії і в Росії.

А тепер радість Муро виприне інколи, як клубок багаття і згасне. Вилетить радість і задоволення посмішкою спід попелу губ. Бо тепер усе вже йде на краще.

Сусідні села люті, мов голодні пси і не тільки роботи не дають, а й харчів не хочуть продавати—кажуть, що цигани землю їхню посіли.

І в кожному селі коваль свій, а коновала теж не треба, бо лікар кінський е... А людям їсти треба, і коням пастиись треба.

Побіжать діти канючити—музики собаками зацькують, та ще й попідбивають.

На момент блиснули очі в Муро і згасли. Повернувся туди, де бавилася танками молодь. Там темніло кілька нових, незакінчених землянок. Всі гуртом працюють день у день, щоб до зими закінчити. В кожній хаті по п'ятнадцять душ житиме.

Муро дивиться на темні обриси землянок і вони йому здаються трунами. Бачить, як цигани всі там лежать трупом, запечатані отією проклятою печаткою, що її носять у кишені Коста.

Ярмарки в тепер, хоч і не ті, що колись. І коні в. Вже розвели люде-добрих коней. А Муро пропустив чотири ярмарки, де можна мати ого який бар'ш.

Око на коней у Муро особливе. Наскрізь коня бачить, тільки сковзне поглядом. Скільки пройшло їх через руки сивобородого цигана? Скільки вивів їх із чужих стаєнь? Вже як западе котрий у серце так муляє там, смокче доки не попрощається з господарем і, не перейде в руки Муро. Він добре способу здобути коня, що йому вподобався.

Хода у Муро тиха й легка. мову інохідця. Серце терпке і рука тверда, як залізний мундштук, що коня надбикі ставить в одну мить, коли той біжить навзаводи.

Добрими вудилами загнуданий був табір у руках Муро. Двадцять літ нюхали дим багать таких широких просторів багатьох кра-

їн. Через який завгодно кордон пролазили. Навіть хились—румунів обдурювали.

Тепер Муро сам сидить біля багаття і не має права слова сказати, не те що вдарити батою. За порадою до го ні разу не звернувся Коста, а лише сказав:

— Сиди й не лізь! Сам без тебе все робитиму! А не чеш, доріг багато на всі кінці...

Муро пішов би, але частина табору тоді залишиться Костою. Розіб'ється на дві частини велике плем'я. Тому і чекав. Знав—завтра ранком до нього придуть. З плачем идуть. Годі мовчки дивитися на оті мудрування Кости.

Біля багаття мусить сидіти Муро на самоті і думати думи. Вже чотири місяці сидить, спостерігає й думає. Кілька намагався говорити з Костою. Той похмуро цьвонхе об халаву пужалном і вищирить великі жовті зуби. Розгніває не слухавши вилає старого і піде.

Добрий циган Коста, міцний, колись зумів би водити На конях знався—менжувати кінсьми вмів—мав руку метку вдачу.

А тепер захотілося на землю сісти. Місяців п'ять тому чав ходити до них якийсь молдав Йонеску, стояли табором містом на покордоню. З Костою потоваришував. І все росповідав про робочих, заводи і працю та радився з підбив сісти на землю. Потім, доки поїхав Муро на п'ять коней четверо збути—Коста проти нього став і циганів шість із ним.

Зробили з великого племені нове село. Треба будувати для себе хати, колупатися в землі. Корів доїти і свиней дити. Кажуть—сюди ще придуть цигани і тут буде велике ганське село. По шию залізуть цигани в гнояку.

А Коста став найстаршим—печатку в кишені носив якісь папери одержув. В казенні люди пішов Коста. печаткою й перперами людей у руках держить. Зашморгнулими клаптями паперу шию циганам, усьому таборі. вода папери йдуть, аж люде захлинаються. І все папери чатками.

Отут їм землю дали біля оцих сел. Де Коста знайшов

БІЙКА НА ВУЛИЦЯХ КАІРА

„Рус.Фото“

Нещодавно в Каїрі виникли сутички між страйкарями студентами та поліцейськими. Студенти зробили напад на клуб націоналістів з приводу дуже „ввічливого“ відношення їх до Англії. На фото — поліційний загін в повнім озброєнні: сталеві шлеми та палиці

бі якусь білу пухку, мовпала селянську бабу, декгається з нею, житися хоче.

Муро підбив цею. Десь тонко їржала кобила лошати. З трині несли духом приного м'яса.

Забилися від пахон табі. Так само, як рус лисів ловив вічекав, що він несе на ніч завтра.

Погордо вистався, ніби встріч дорозі. ход виїздив у нову Біо після добрих але шів, що дзвені з поясі червінці тим шелестіли свіж паперами.

Хотілося підвестися, рвати повітря ватами, щоб загали коней і гали з гуркотом наспіріч ранкові.

Але настожився. Почув як сперечалися з

стою. Кілька душ разом нарікало на безгрошів'я, нудьгу, і селянську злобу. Особливо матері з голодними дітьми. І ті цигани, що й раніше підозріло ставилися до Коста.

Окремо чути скрипучий і ржавий голос Маруні. Стара, мов птах степовий, викрикувала окремі слова лайки Кості. Потім розмова почала гаснути. Біля найближчого воза дівчата ланцюжком ведмідь і мурчав.

Молодь давно затихла. Місяць зібрався в далеку мандрівку. Виплив рожевий, ніби зараз вилудили. Підліт високо вгору голоблі возів ворухнулися, щоб настромити блискучий місяць.

Муро пересунув зручніше ногу і попів у люльці придавив нігтем, стоїм на дубовий корінь. Вогник з люльки слідував за лицем старого своїм гарячим оком.

Поглядав у той бік, звідки мала прийти Віоза. Вона найзапекліший ворог Костової землі. Бо Віоза любить безконечну дорогу, ярмарковий галас і веселий табір. І ненавидить вона Косту так само, як колись любила.

II

Дукачі на шії Віозиній брязнули холодно. Обличчя, освітлене місяцем, вирізьбилось чіткіше. Муро помітив напружені м'язи від стиснутих зубів, але очі завмерли в спокійних поглядах. Там відсвідчували мерехтливості полум'я згаслої, перегорілої любови. Любов, мов сухий кізяк, перетліває в попів.

Беззгучно обернувшись, Віоза сіла біля багаття, стрівоживши постріли спідницями. На чудовій шії — голова, поставлена погордо, з прегарними лініями породи, мов у чистокровної лошаді.

Сьогодні ворожила Віозі стара Маруся на вищерблений ніж і скакала, що королеві дорога дуже далека в чорну вугляну далечину, а їй

дрі в інший бік — у

білиту, ясну.

У Віози не

поворухнулося

обличчя, а потім

плакала нишком.

Не личить Віозі

при людях пла-

кати, не личить.

Знайшов со-

бою Коста Ма-

руську у ближ-

ньому селі. Бу-

ла грива і

і поста сама. Ру-

ки з добру ло-

жили.

Три роки

Коста за

пу воюю. Любила,

багато й кепкувала

нього. А по-

ціями просто ска-

жили.

— Не в'яз-

али.

Тільки Кос-

та один до пари

Віозі. Вже

гнівлася хотіли

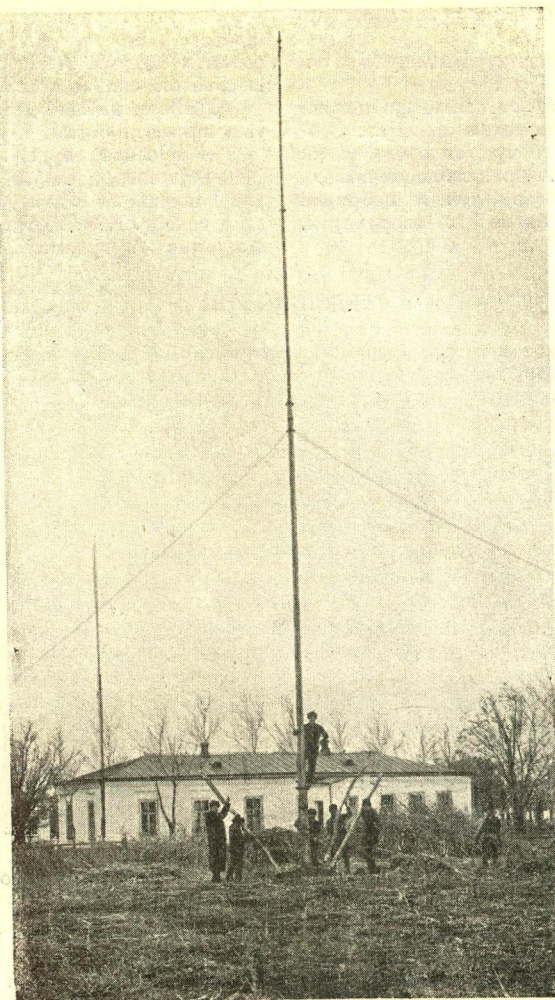
назирати. Але

було

Маруську,

яку ту діжку. І

завважило плю-

Встановлюють радіо-щоглу при німецький торговій школі. Колонія Старо-Ростовка, м. Курганського району, Півн. Кав. краю

Село Гуманівка (Донбас), що одержує електроенергію з Штерівської станції

нув на ту, у кого з такими зусиллями завоював любов.

Коли образу кинув в обличчя — тільки зуби зціпила, так що щелепи заніміли, і процідила:

— Гляди, по землі ходиш, спиткнешся!..

Коста розложисто засміявся. Намагався глузувати зі своєї колишньої нареченої. Та вона зустріла раз його з Маруською, зайшла наперед, подивилася:

— Оце вона, помийниці твоя... ха-ха-ха!.. Чого дивишся, шкапа, слину підлижи, а то котиться, мов у скаженої собаки!

І втекла. Навіть Коста не встиг опам'ятися. Потім такими словами розписувала Маруську в таборі, що Коста більше не наважувався зачіпати Віози.

Після того, як побачила на власні очі оту незграбну, біляву дівку — стало ще важче.

Хто краще за Віозу потанцює? Навіть запрошували в театрі в місті виступати! Хто за неї заведе пісню і у кого голос краший? Чи є такий кінь, що на нього не сіла б Віоза? Може вона багаття не розведе і м'яса не засмажить? Не запряже в момент коняки і не знає всіх доріг наших степів? Табір хіба не вона рятувала не один раз від казенних людей? Найщасливіше те дзеркало, де відсвідчує обличчя Віози.

А Коста проміняв її на якусь гливку Маруську. Та буде йому пекти житняки і смердітиме, де пройде.

Зараз, перед тим як іти до Муро, Віоза почувала, що батько отієї Марушки вже дозволив дочці одружитися з Костою, коли він збудує собі хату. Зразу батько ніяк не дозволяв був дочці йти за цигана, та вона налякала, збиралася втекти.

Почувши цю новину, Віоза пішла до Муро. Ще не збрала своїх думок

і сиділа мовчки.

Батько спокійно

чекав. Загасла

люлька застряла

в іржавих усах.

Мабуть ко-

жен думав про

своє. Схиливши

голови в землю

чекали, ніби

звідти мала

прийти допо-

мога.

Потім Віоза

таки прокинула-

ся, бо почувала

шкляні пилочки

цвіркунів і зі-

тхання кінське

біля ближнього

воза. Підведа го-

лову і побачила

пухнастий порох

сивого волосся

батькового. За

останні місяці

голова ще біль-

ше посивіла. Це

ніби стьобнуло

Віозу, вона впер-

ше придивилася

до цієї сивини і

нахилившись,

промовила:

— Дідуро!

Муро спокійно підвів очі і тіні від брів на щоках попливали, повужчали.

Ще ближче нахилилася Віоза і пильно поглянула в очі Муро, що тліли під бровами.

— Дідуро! Худоба пухне у мужиків, говорять, що цигани винні. Налякали ми такі їх. Не пускають селом пройти... Зовсім нічого не продають і не дають. Ото чув, наші бунтують. Грошей нема—Коста ледве викрутився. Проклятою печаткою, паперами лякав. Та й вірять йому цигани, хоч і набридло всім працювати в землі. А нам треба тільки їх зворухнути, силою... Саме тепер, коли Кості ніколи.

Обов нахилилися ближче один до одного, щоб десь не підслухала тиша.

В очах Віози блиснули жорстокі вогники відсвітів багаття, коли почала знову:

— Коста говорить, треба брати жінку з мужичок, тоді все добре буде... Цан теж знайшов собі якусь струпувату Маруську... Як дурний пес іде за Костою. Вже час тобі дідуро, поговорити... Бо проб'ють нас колись мужики і їхати треба... Цигани вже порозумнішали, а Коста збожевів... Говорить що наші хай стануть робочими людьми. Мозок у нього став мишачий і язик брехливий... Все папери одержує і пише. Каже—після завтраго в веділю приїде з міста молодий Йонеску і з ним якісь казенні люде—шефи. Тоді весь табір піде обніматися з селом, і все буде добре. Йонеску з казенними людьми подарунки в табір привезуть.

Муро швидко підкинув голову і мов птах витяг її вперед. Здавалося, що його хтось схопив за горлянку. Останні слова збентежили. А потім знову став спокійний. Пошукав чогось у темряві, мабуть відповіді на свою хвилину тривогу. Але всюди була така заспана тиша, тільки ведмідь задоволено мурчав увісні.

Мабуть ведмедеві снилися урвища і схили лісові Карпатів, де багато років тому його сонного і п'яного від зимового сну ввіймав гуцул.

Віоза теж послухала, як мурмотить ведмідь і задумано промовила:

— Мишку сні трівають, певне неспокій або дорогу чув...

— Чого, доню, дорогу чув... Ой, йому сьогодні вночі далека дорога буде, Пиде, і назад не вернеться...

Хрипло проказав Муро, бо в нього за весь час мовчання пересохло в горлянку. Пошкріб бороду сухими й гострими пальцями. Вже суворо, впевнено почав говорити далі. Так як мусить говорити найстарший у таборі.

— За одну ніч до лісів долетимо... А за другу ніч перестрибнемо через кордон... Чого... Завтра вночі табір іде, коли ота зоря буде над головою.

Хай ідуть з подарунками—хе-хе-хе...

Коста путній циган, тільки забув мою руку. Перекажи нашим що весь табір завтра іде... Коні відпочили—пора в дорогу. Го циганам сидити!.. А ти, доню, Косту забудь. Нічого, поплачеш із сльозами спливе з серця...

У Віози на шиї дзенькнули дукачі. Стріпнулася вся і тіла ввіймати погляд Муро, або хоч якийсь рух:

— Що йому буде?..

— Нічого, доню, із сльозами спливе...

І повільним рухом показав на пояс. Віоза мовчки, похилила голову. Хіба Коста загине? Десь лежатиме не обділований, в-останнє її губами? Згине, мов падло, покинете в степу.

Уявила собі—лежить він ярку, уткнувшись головою в землю. Зелена муха рожно сідає на рану.

Але Муро перебив її дукачі. Йому захотілося ще почути хвалу своїй силі й взяттю. Він, ніби замислюючись, звернувся до Віози, продовжуючи почату розмову:

— Тільки коня жаль, а ломка не продає... Стережи скажений свого коня...

І справді, почув у відвід те, що хтів. Дочка, сміхнувшись, уеласиво побільшуючи, нагадала йому не було такого випадка, що Муро не взяв коня, який йшов до впадоби. Ніякі замки, сторожа, ні пси не встерезили—раз Муро захотів мати коня. Хай бере з собою і цього гнідого.

Але Муро нічого не хотів брати на спогад про це прокляте місце і про ці ганебні місяці. Жаль коня Соломкиного... А брати його не було ніякого.

І залишати теж неохота мужикові такого коня. Соломка найлютіший до циган.

Він раптом глянув на небо і суворо звернувся до нього:

— Ну, вже скоро світатиме... Йди спати... Та гляди, язик не цвьохни...

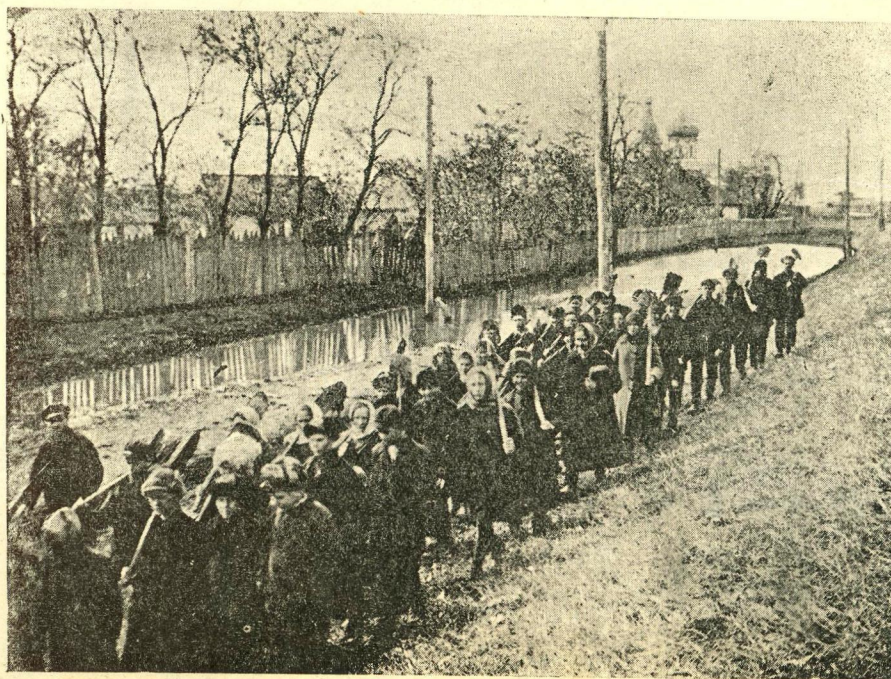
А сам прислухався, як хрумтять коні і дихають по-людському. І десь в дальній долині наває мрячна вохкість.

ВЕСНЯНІ ДНІ

„Фото Раману“

Київська рятівнича станція. Перший вихід на Дніпро

М. Курган, Таганрогської окр. Учні сільської школи йдуть на роботи. Будуть рити канали, щоб спускати воду по вулицях села

III

Брудні, воші зачучмарені діти зили біля ніг до слух мов смуглячки. Ще білі забивали порох. І магалися пролізти вперед.

В одну мить збігся весь табір. За загальними командами не можна було нічого розібрати. Баби плакали і ступали на Косту. Цигани вимагали відповідей.

Перед цим на танку знайшли ділами—гарну двошку, кобилу Марку двоох кіз і ведмеда. За одну ніч здохли три штуки худоби ведмідь. За кобилою було взяти ліки гроші, а козацьке майже останнє м'ясо всього табіру. Ще в один баран ми ршав корови

Скільки разів на ярмарках торгувалися за ведмедя—даремно не продали. Тепер лежав пухнастим трупом веселий Мишка.

Обурення й гнів стиснув усіх в один кулак. І коли б вказали зараз, хто винний у злочині, розірвали б ворога на шмаття.

Коста стояв серед галасливого натовпу похиливши голову і не знав, що відповідати. Сипалися прокльони. Лили на нього лайки—баби обвинувачували його в цій втраті.

Віоза верховодила всіма.

Серед юрби не було лише старої Маруні та Муро.

Маруня сиділа біля свого намета і пильно вдвлялася погаслими очима в купу переталаних кізків. Потім почала сухими пальцями перебирати, пересипати щось.

Вона ворожила на свійому попелі.

А Муро спокійно сидів там, де його бачили і вчора. Задумано шив пірваний хомут і не помічав біля себе нічого. Ніби не чув старий, що робилося в таборі. Але вся його постать говорила, що він знав щось і заховав це для себе в глибоких таємницях.

Іноки Муро прощалося до себе щось і знову так затисне в зубах люльку, що міцний зубок ледве не трісне. Думки, мов птахи, збилися зграями в голові і раптом сполохані летіли на зміну пригнітаних свіжі.

Тепер до нього звернуться, прийдуть.

Він припече—так на

волів підлазуть. Не прийдуть зараз, пізніше прийдуть.

І спугнув із губ посмішку, тихо, як думку з голови. Такої посмішки не помітиш і не впіймаєш оком. Так само думки ко-

ли не наздоженеш. А там увесь табір іще гудів. Оточили тісним колом труп ведмедя і двох кіз. Марко кричав—нехай покажуть йому, хто це зробив, хто винний і він власною рукою зажене ножа під ребра. Витяг блискучий кривий ніж, махнув ним і загруз вістрям у колоду біля воза.

Марко ледве зміг витягти ножа, але краще Муро ніхто не кине. Муро ніколи не промахнувся. Він по старому ножем володіє. На двадцять кроків ганяє ножа в голоблю. Він знає місце, що вказує.

Коли Коста почав шукати табір до розкопки, на нього знову напали з криками й погрозами. Він одступив, але через голову на нього навалився Муро, що сидів на землі, облитий кров'ю, і вказував на місце, що вказує.

Гордо ступнув Коста до брами з людських дощок і цигани розступилися. Пішли покірно за ним до намета Муро. Старого цигана стояло, де-хто навіть пригнітався. Бо він поворухнувся, ніколи чогось надіжди.

Муро сидів так само. Ліве вухо блищало срібною серезкою. Старанно затягував ушивальника.

Потім перевів очі на ближній намет, що його матлав вітер. Вітер заплутував хвоста й гнідй коняці, прив'язаній до воза.

Цан завжди намагається забігати попереду всіх, хоч знають, що у нього ноги слабкі і мозок рідкий. Він перший звернувся.

— Дідуро!..

Муро повернувся. Глянув на людей—побачив обличчя, мідні від напруження і м'язи, зведені мов курки на рушниках перед бовм. Подивився і вирішив—тут треба обережно. Досить одного слова, необережно і всю справу зіпсуєш.

„Фото Ратая“

Учні на роботі (М. Курган)

Маруня біла в повітрі лахміттям. Так б'є птах підбитими крилами. Ніби хотіла підлетіти до обличчя Костового, подряпати його брудними чорними нігтями. Захекавшись, Маруня сіяла сухі задушливі слова. Коста відступив крок назад. Баба в якомусь розпачі тягла себе за збиту гриву. Нахилилася, хотіла згребти пороху і кинути на цигана. Але поточилася в'яло під ноги юрбі. Маруня кинулася знов вставати, хотіла підвестися. Та вже не спромоглася. Сидячи на землі кричала:

— Хто, хто загубить табір?.. Хто голодом зморить нашу

силу?... А, мовчиш!.. Казенні люде печатку дади, щоб циган з г у б и т и!.. Вітер мені вночі сказав, що печаткою нас у могилі запечатаєш!.. У паперах утопиш... Починаєш печаткою коней і худобу душити. Заставляєш усіх собі могили копати, а говориш землянки, хати. Ромега в наметі живе, а не в могилі!..

Юрба згрудилася тісніше навколо Муро, Кости й Маруні. Де-які жінки почали хлипати. Чоловіки сопли напружено. Непомітно почало вужчати коло. У Віозі тремтіли тонкі прозорі рожеві ніздрі. Вона не зводила очей своїх з обличчя Кости, що стояв ніби спокійно. Тільки зиркне ікноли на юрбу і знову згасне безнадійно погляд. Він розумів—тепер одне слово і від нього залишиться хіба кривава пляма отут у по-

ВЕСНЯНІ ДНІ

„Фото Ратая“

Учні садять дерева в дворі своєї школи

росі. Чекав цього слова з уст Віози і тому тепер не зводив з неї очей. Такі дороги стали оті вирізблені, налиті, трохи припухлі губи. І лице її гаряче від ненависти, червоне від гнівливої пожежі.

Віоза відчула цей погляд і зрозуміла—зараз Костові зроблять присуд...

Муро наче й не дивився туди, але все бачив. Помітив, як боягуз Цан почав тихесенько вилазити з юрби назад. І Віозу, що напружено чекала, коли можна буде кинутися до Кости. Тільки ніяк не міг упіймати в її очі, чи вона буде своїм тілом захищати свого колишнього нареченого, чи перша зажене йому в горлянку ножа. Здається, тремтить вона з ненависти. Лютої, пекучої ненависти.

Все це побачив старий Муро. І задоволення сховав глибоко аж у грудях. Так що навіть ні один циган не впіймав цього.

Дуже повільно й спокійно підвівся Муро: ступнув до Маруні. Голосом ласкавого батька промовив:

— Бабуню, годі побиватися! Люде знають, що ти правду читаєш по зорях, на попелі, на ножі і на кінських хвостах та гривах. Ми правду знайдемо, бабуню...

Взяв стару Маруню з землі на руки, як малу дитину. Обережно виніс її з юрби і посадив на перший віз. Біля возу в бруді бавилися півголі, голодні діти, купаючись в поросі разом з худими, зачумареними циганськими псами.

Муро повернувся знову на своє місце. Ногою відкинув розпоротий хомут, почухав волохаті груди. Старий циган кивнув у бік Маруні звернувся до Кости.

— Чув?...

Так само, з притамованою злобою, Коста відповів:

— Чув. А ти, діду, бачиш, що в таборі нещастя, а сидиш тут, не прийдеш раду дати... І віриш Маруні...

У нього на блідих сквицях виступили краплини поту...

Юрба загула. Але Муро лише почухав бороду і здивовано озирнувшись, глузливо відповів:

— Де ти бачиш табір?.. Може там у селі отому табір? А тут я табору не бачу! Цигани сами собі могили не риють, землі не орють, а в наметах живуть... А ти змусив їх це робити, і говориш—нещастя...

Старий циган густим голосом розлютовано крикнув, продовжуючи:

— А хто довів до нещастя? Хто чужу землю забрав... дівчат їхніх зводить...? Завтра придуть твої свати і нас усіх переб'ють, переріжуть!.. Як баранів переріжуть!.. Ти винен, що люде голодні!—Он хто отруїв кобилу, ведмедя й кіз!.. Он хто нас усіх подушить, мов ховрахів у твоїх норах... Побачимо, що завтра буде, а може й сьогодні. Он хто винен!

Він кинув рукою в бік найближчого села. Всі цигани мов по команді повернули туди голови. Коста теж глянув у той бік.

У нього кров від гніву забилася на лиці. Почервонів і почував здивовано, що в очі його теж почервоніло, ніби він на світ дивився через червоне скло. На хвилину все пострибало перед очима: люде, Муро і весь табір. Стиснув голову жаль за нездійсненими мріями—привести табір до справжнього трудового життя.

Муро напружено ловив подих, сопіння, погляди і рухи людей. Упивався своєю помстою. Скопив очі на Косту і впіймав, як той спітнілими заляканими руками мняв поду своєї червоної сорочки в передсмертному напруженні. У старого цигана ледве не виприскнуло задоволення на лице. Придумав—яким словом найдужче можна розпалити юрбу і кинути на Косту. Бо той мабуть буде жорстоко боронитися. Тільки хотів Муро крикнути, коли почувся дзвінкий жіночий голос. Віоза пискливо, штучно, а може напружено, засміялася і кризь сміх обпала жартом.

— Там живе його молода, руда віця, бирижка задрипана—ха-ха-ха! Власну ягницю матиме... Ме-е-е!.. Ха-ха-ха.

Здавалося, що хтось раптом залоскотав усю юрбу, або довго затискували людям рота, так усі зареготали. Сміялися

верескливо, заливаючись, довго. У де-яких слюзи виступили на очах.

Сміх полетів стернею в степ і там злякав воронячу зграю. Коні й ті прищулили вуха. А пси циганські, миршаві, але селі собаки, показували зуби і сміялися по-своєму. Інші лосно висловлювали свою радість.

Всі обличчя ростягнені в посмішку. Дивляться один одного цигани і не можуть спинити сміху. Повторюють сказані Віозою.

Лише Муро, впіймавши зубами люльку, ні одним м'язом не ворухнувшись, щоб посміхнутися навіть. Навпаки—брови вигнуті і сховавши від людей гнів, що горів загнаний у повіки бровами. Стиснув кулака для удара. Зрозумів Муро—Віоза витримала, злякалася за колишнього молодого.

Подивився на Віозу. Дівчина винувато, здається, глянула на батька. І слизька крива посмішка обмила припухлі губи.

Знову не зрозумів Муро, чи винувато чи радісно дивилася в очі Віоза. Мабуть раділа, що врятувала свого колишнього Косту, свою любов.

Як загорівся гнів на хвилину у циган, так само й залитий сміхом. Вже заговорили всі звичайно, трохи з жартом і буденними насмішками, розмовами.

Коста гукнув табір до роботи—пішли за ними до недоданих землянок. Там за роботою вивітряться останні краплі отрутного злоби і гніву.

Муро знав це. Мовчки слухав, відчував юрбу, що брала за лопати і ноші. Розумів старий—праця найкраще єднає людей і змінює сили.

Стояв на тому самому місці, твердо обернувшись у землю за старовинний кам'яний постамент. Тільки бороду його білу задеркикуватий вітер.

IV.

Коста сам працював за двох і весь табір підбадьорював. Вже насипали на землянки дахи і через кілька днів можна було туди перебиратися. Але треба було закінчити загороди і стелі для коней, зробити кузню, та різних дрібних робіт вистало до самого снігу. Так розраховував Коста з Цаном.

Табір трохи ніби заспокоївся після ранкового збентеження. Було ухвалено ставити на ніч сторожу біля коней. Першим вартувати цієї ночі Цан.

Ця постанова про вартування в таборі найбільше заспокоїла циган.

Із звичайною цікавістю дивилися, як білували кобилу й коней. Це зроблено було тут, на тому місці де трупи худоби лежали зранку. Тепер кобила милувала очі сизо-синіми голими м'язами і білими сухожиллями. Пси бігали навколо з червоними пиячками гризли гадло, гарчали, чекали на бенкет.

Марко Інокли нервово зірветься, підійде, гляне на обідрану коняку і піде назад.

Збоку весело дзвонили в диму молотками ковалі.

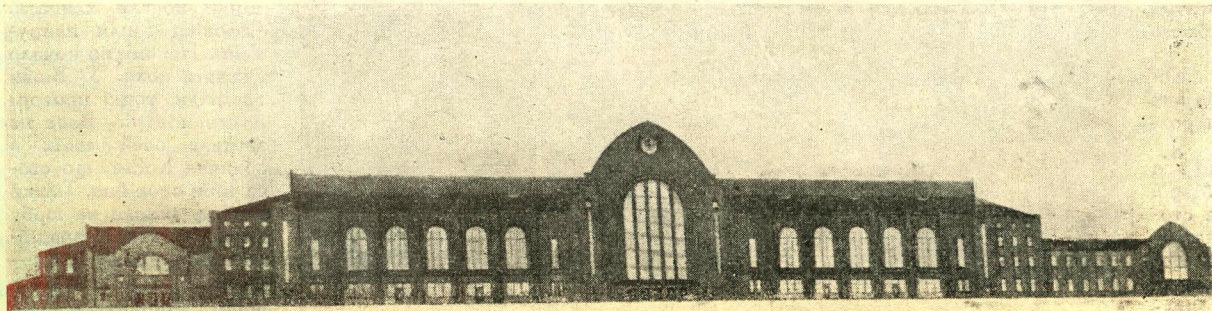
Весь табір був біля землянок та дохлої кобили.

Тільки Муро сидів, як і раніш, задумливо біля свого місця. І слідував за величезною хмарою, що сунулася з-за об'їзду вона була схожа на великого білого коня в сірих шкурах. Потім розпласталася мов величезний павук, що хотів їми лапами обняти все небо.

Поряд на возі сиділа Віоза. Наспівувала в ніс якусь мелодію. Інокли словом кине до батька.

Муро хитав головою, не чувши тих слів. Давила його думка про Косту. Жаль цього здібного, справжнього цигана. Сьогодні він готується до приїзду завтрашніх гостей—шефів на чолі Йонеску. Вже прибили до довгого дрючка червоний прапор, ріжуть барана і частуватимуть гостей. А прапор приладнали до найдовшої голоблі, щоб видно було далеко.

(Кінець буде)

ЕСКІЗНИ
ПРОЕКТ
НОВОГО
КИЇВ
СЬКОГО
ВОКЗАЛА

ТРАКТОР У ЛІСІ

Стаття Д Петрова

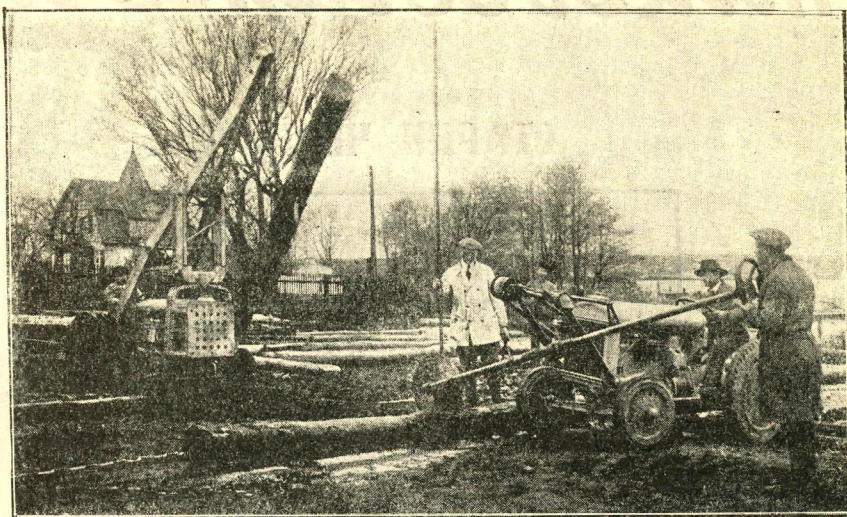
В АМЕРИКАНСЬКОМУ сільському господарстві трактор у багатьох випадках замінив коня. Це результат великих розмірів земельних маєтків, а головне,—відсутності в цій справі старих, від „батьків та дідів“, традицій. Бо саме одне вперте дотримання нашим сільським господарем старовинних метод роботи є найбільшим гальмом до машинізації сільського господарства. Завдає цьому й дрібність окремих господарств. З цього єдиний вихід—це переходити на вищу ступінь,— до господарства колективного.

Ми мусимо взяти приклад з інших країн, де трактор має найрізноманітніший вжиток у сільському господарстві як у полі, так і в лісі, та вдома. Звичайно, треба не копіювати ці приклади, але брати з них те, що за наших умов є вгідним до вжитку.

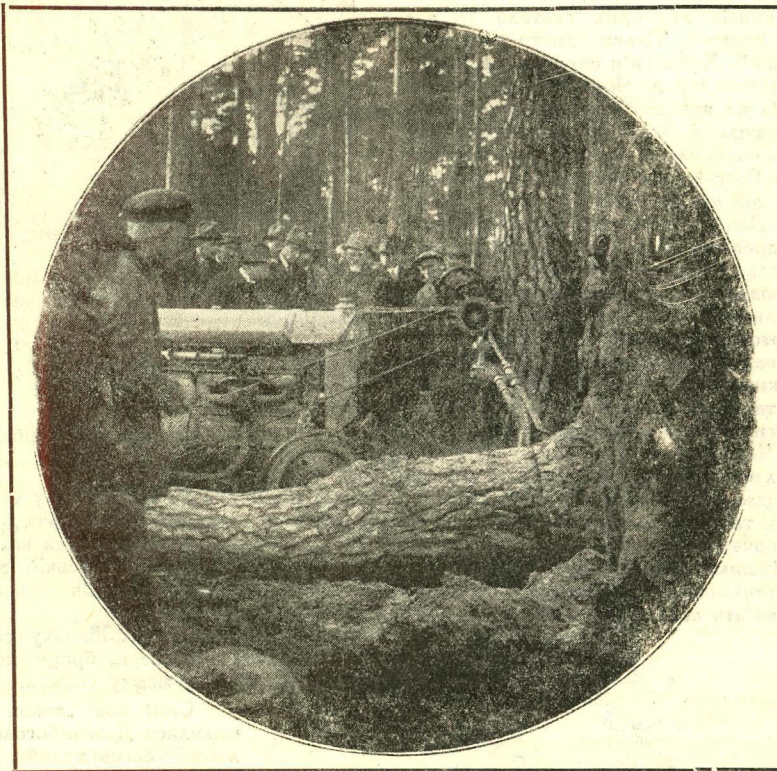
Чужий досвід ми мусимо пристосувати до наших потреб і по можливості поліпшити.

Крім численних випадків вжитку трактора просто як рухача, в Америці трактор виконує, наприклад, такі роботи, як будівництво шляхів, розбивання каміння та інш.

Трактор з гусьотною тягою прекрасно ходить по лісовому бездоріжжю, рубить дерева та викорчує пеньки за допомогою спеціальних пристосувань, а за допомогою спеціального на малюнках зображення стає за універсального пильщика.

Ліворуч—трактор з краном і праворуч—розпилювання дерева на дрібні шматки й на дрова

Досить поставити на трактор спеціальну надбудову і він перетворюється на кран, що вантажить важкі колоди на вагонетки.

Трактор також виконує обов'язки дроворуба. Кругла пилка, прироблена до нього, працює у всіх положеннях і не тільки підпилює дерева на пні та спилоє куші, але й може різати на шматки дерева вже зрубані, що лежать на землі.

Довжина плеча, що на ньому закріплено пилку, може мати саме ті розміри, що їх вимагає зручність роботи за даних умов.

В Німеччині на державних лісових розробках трактор прийнято офіційно і всі кола спеціалістів цілком ухвалили цю новину.

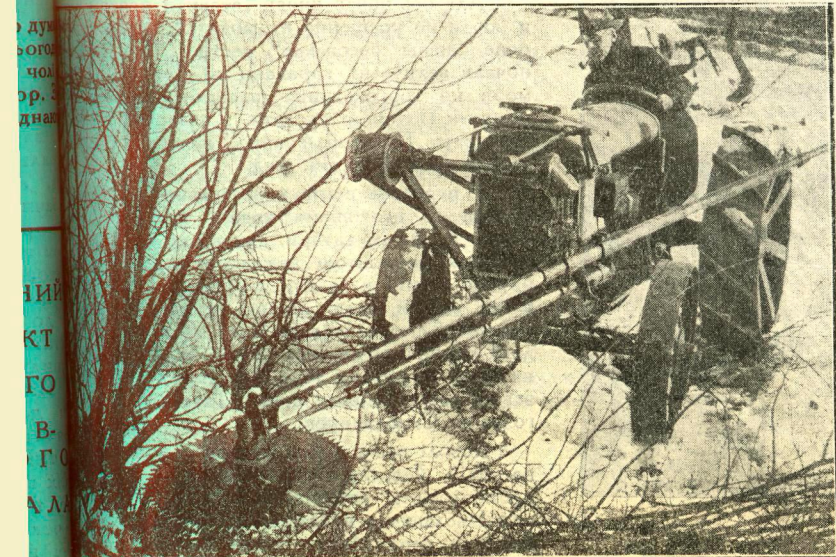
Ця спроба є достатнім доказом вигідності тракторизації лісового господарства, бо в Німеччині держава володіє майже 50% всіх лісів і масштаб досвіду досить великий.

Трактор у найближчі роки, безперечно, захопить і все лісове господарство.

Поруч цього виникають і певні проблеми: наприклад, постачання моторів паливом.

Але в цьому ми, з нашими велетенськими нафтовими багатствами, знаходимося з непорівнянно кращою стані, ніж європейські країни.

Трактор з круглою пилою в чагарнику. Посередині сторінки—трактор, що у всякому становищі може роспилювати та викорчувувати величезні дерева

Поволі всяке політичне життя почало завмирати на тихій Десні. Занепав і торг. Лише „цехова промисловість“ росквітала. З легкої руки А. С. при Івяславичах поведосся тут „печерне життя“. Болдинні горах під старовинною Іліїською де

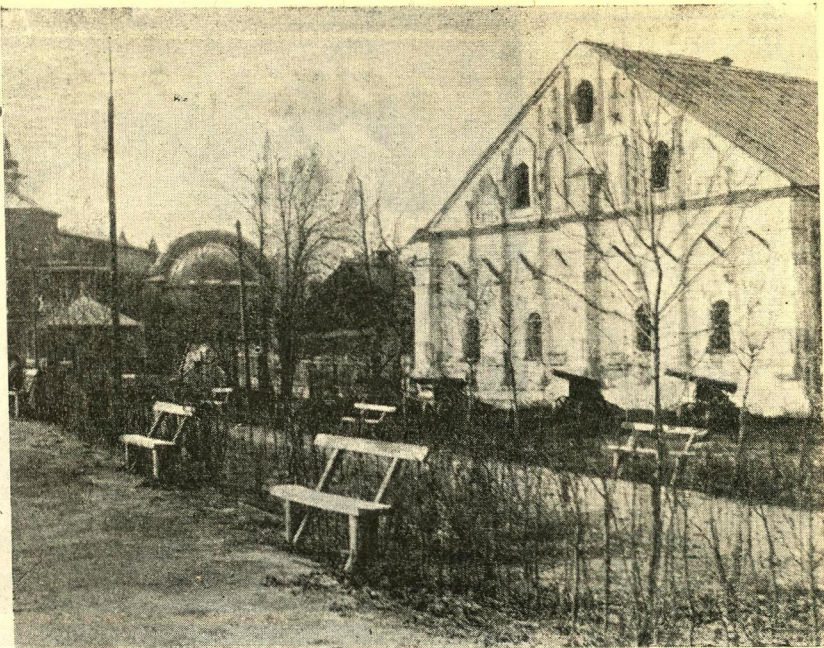
і тепер цілком зберіглися ці печері, де „рятувалися“, з підземною церквою та окремими келіями.

Ці печері, тисячолітні церкви, мощі Феодосія, що їх було відкрито за царювання останнього царя, і були джерелом великого прибутку для величезної кількості церковників за дореволюційних часів. Місто не розвивалося, тут не було промислових підприємств, та вони й не були потрібні. Потрібні були юрби прочан, і їх приваблювали широкою рекламою з усіх кінців Росії.

У сон-город обернули Чернігів церковники, урядовці-пенсіонери, що приїздили сюди на доживання, — у сон-город і чорносотенно-погромну твердиню.

І лише зрідка загальну реакційну темряву прорізували вогники іншого життя. Великі архівні цінності міста притягали сюди істориків, письменників.

В „Романе моеї життя“ Ясинського виведено декількох передових людей, що мешкали тут і що набули потім гучної слави. Тут мешкали українські письменники: А. Глібів, Куліш, Барвінок, Самійленко, Б. Грінченко, історик О. Лазаревський. Тут був великий український рух. У Чернігові А. Глібів видавав періодичний український орган. Цей орган

Будинок Мазепи

„Цей відділ побуту, що віджив“, каже про-реktor Вищого інституту пластичних мистецтв, професор Моргилевський, — „з погляду історико-культурного являє собою величезну наукову цікавість.“

Влаштований з великим умінням та любов'ю, він заслуговує на найстаранніше збереження та догляд, як поодинокий у своєму роді на Україні.“

Радянській владі Чернігів дістався, як економічно-відстає провінційальне місто без будь-яких перспектив на розвиток. Впертою, планомірною працею тут поволі налагоджується нове життя. Будують дві залізничні лінії, будують велику електростанцію, що сприятиме розвитку місцевої промисловості та з'електрифікує околиці села в радіусі 15 верст.

Народжуються нові підприємства, зростає робітнича суспільність.

Сон-город хоче скинути з себе ланцюги сну, він хоче йти в рівні з життям.

Я. Б.—к

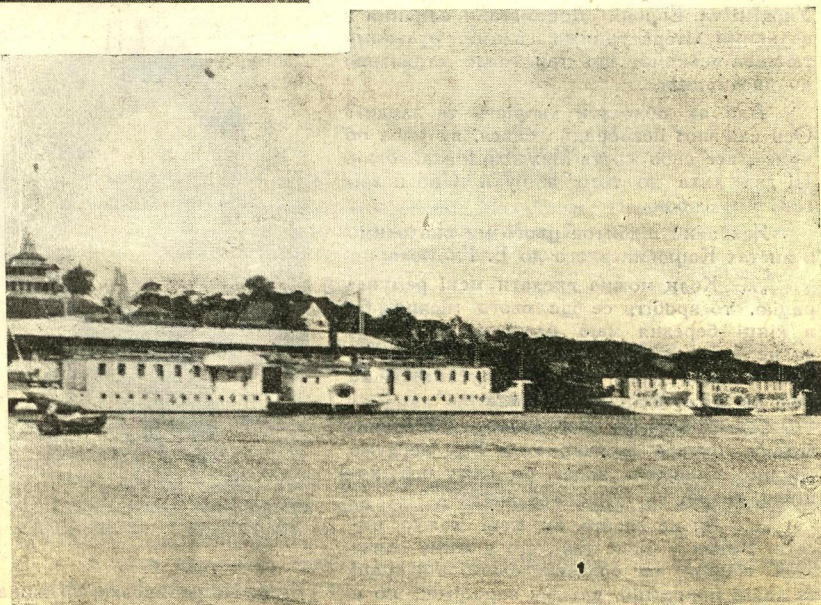

Державний музей

та петербургська „Основа“ були в той час поодинокі видання українською мовою.

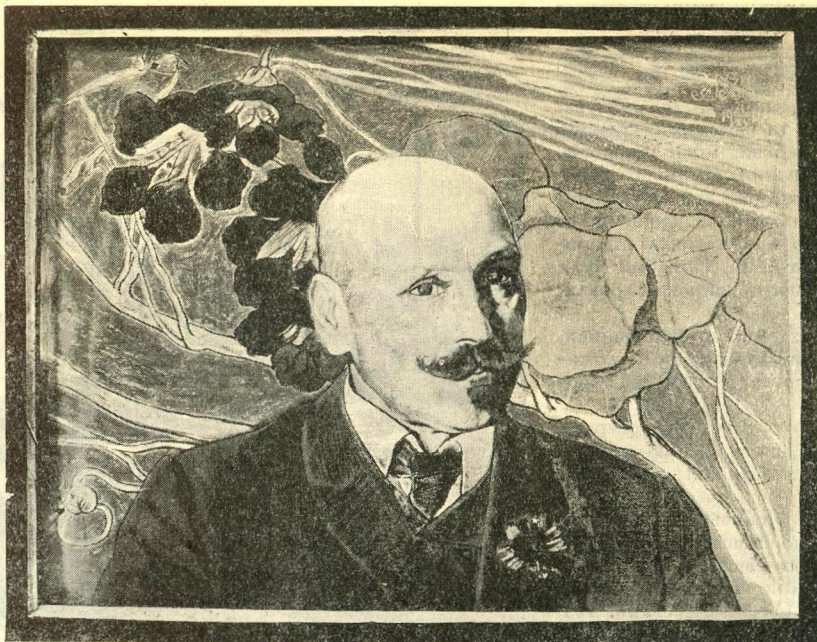
Тут учився Гліб Успенський, переводив підпільну роботу гурток „Землі та Волі“ на чолі з Анярущенком та лікарем-етнографом Носом, з ким наваго листувалися Герцен і Огарьов. Тут мешкав революціонер Дмитро Лизогуб, кого було згодом страчено в Одесі. Його вивів А. Толстой в оповіданні „Божеское и человеческое“ в особі Светлогубова. До Лизогубів у їхній Седнівський будинок їздив і довго гостював Тарас Шевченко. З 1896 р в Чернігові до самої своєї смерті мешкав М. Коцюбинський.

Яскравим відбитком цього другого Чернігова є його музей, що є тепер одним з найкращих на Україні. Окрім загальних відділів у музеї, об'єднаному вже за радянської влади з 5-ти окремих музеїв, багато експонатів мають кутки Т. Шевченка, А. Глібова, М. Коцюбинського, Куліша. Більше 600 речей з особистого вжитку Шевченка — рукописи, офорти, щоденник, автопортрети. Дуже цікавий відділ побуту та мистецтва, що утворює Чернігівському музеєві особливе місце серед інших українських музеїв.

На Десні

1997 рік. Портрет роботи художн. М. Жука

Оригінал у Чернігівському Держмузеї

М. М. Коцюбинський

ПЕРЕМОЖНІ ВОРОГИ М. М. КОЦЮБИНСЬКОГО

ТРЬОХ ВОРОГІВ, запеклих ворогів, мав у своїм житті Михайло Михайлович Коцюбинський. З цими ворогами боровся він до останніх днів, поки серце не розірвалося.

Ці вороги—хворість, злидні й міщанське багно глухого, провінціального міста, пригніченого до того ж тупою реакцією.

До обивательського оточення, до чеховських „людей у футлярі“, він почував якусь особливу, гостру гидливість. Адже ці люди не тільки сиділи по своїх „футлярах“, але вилазили з них, отруюючи все життя. Михайло Михайлович, мешкаючи у Чернігові, при всій властивій йому звичливості й витриманості зумів гостро відокремити себе від урядовського міщанства...

„...—що вони говорять, чим живуть?.. Мені сумно. Адже ці люди з освітою напевне залічують себе до інтелігенції...“ скаржився він в одному листі до дружини.

Засобом уникнути стикання з міщанським оточенням для Михайла Михайловича був невеличкий, проте високо культурний гурток його друзів, людей, з ким він мав спільні інтереси. Це—І. Л. Шраг, Б. Грінченко, його дружина А. Загірня, В. І. Самійленко, М. Вороний, М. Чернявський то-що, що мешкали в Чернігові.

Допомагали також і часті подорожі по Україні та Європі. Допомогали єднання з великими літературними силами, руськими та українськими, що так тепло ставилися до письменника.

Але як подолати хворість та злидні? Ось над чим безпорадно бився, як риба об кригу, все своє життя Михайло Михайлович. Ці два лиха до того ж були тісно пов'язані між собою.

Яскравий відбиток цього ми знаходимо в листах Коцюбинського до В. Гнатюка:

„...—Коли можна вислати мені ремунерацію, то зробіть це ще цього місяця, бо в кінці березня маю платити до банку, як не заплачу, то з'їдять мене живцем... Хай би вже знав, чи маю пускатися на дно, чи ще можу ногами дригати...“

„...—Гроші, що мені належаться за новельку, будьте ласкаві, коли Вам не дуже трудно, пришліть зараз, бо сижу без копійки, голий, як турецький святий...“

„...—Ви не знаєте, як мені важко писати. Умови у мене такі, що я мушу сливе весь вільний час оддавати службовій праці та такій приватній, що дає заробіток, бо в мене велика родина й потрібує гроші, а платню беру невелику...“

А ось рядки особливо сумні.

„...—Погано, знаєте, зі мною. Треба рятуватися, спочити, полежати у шпиталі або в санаторії, а нема за що. Доведеться пропадати. Служба ледве-ледве дає шматок хліба, а література...“

А невблаганне життя швидко робило свої висновки...

Здоров'я Михайла Михайловича раз-у-раз гіршало. Нерви, хвороба шлунку, легенів, і зрештою важка вада серця.

Остання хвороба посилювалася після його подорожі до Гуцульщини, де він зловживав мандрівками по Карпатах.

Ось що розповідав про останні місяці й дні письменника його близький друг і лікар протягом довгих років Аркадій Маркович Утевський, що й тепер мешкає в Чернігові.

— „Тяжко заслабши в Криворівні (Гуцульщина), Михайло Михайлович поїхав до Києва, де лежав у професора Образцова півтора місяці. Його доглядав там також тодішній приват-доцент, а тепер теж професор, Стражеско.“

Але ендокардит Михайла Михайловича був у такій важкій формі, що професор сказав Вірі Устимівні:—Везіть чоловіка до Чернігова, хай краще дома помирає...

Я заїздив до Михайла Михайловича що-дня. Становище було безпорадне. Але прикутий до ліжка Коцюбинський був духом бадьорий, і ми годинами ще дискутували, як колись, на літературні теми. Я гадав, що Михайло Михайлович не знав про своє становище, але помилився.

За два тижні до смерті він якось сказав мені:

— Аркадію Марковичу, обіцяйте мені, коли я помру, не залишати родину мою без Вашого дружнього співчуття й моральної підтримки. Особливо прошу Вас за Оксаночку...

Звичайно, я удавано веселим тоном намагався перевести нашу розмову на жарт. мене, мовляв, Михайле Михайловичу, переживете“, але він узяв таки з мене слово.

Коли я побачив грізні симптоми—набряски, примушений був попередити Віру Устимівну. Та негайно звернулася до літературного товариства в Києві, яке надіслало Стражеска. Наближалася фатальна розв'язка. Гірко ридала в своїй невеличкій кімнаті сліпа мати письменника Ликера Максимівна.

Вона завжди чекала на мене, намацувала в коридорі руками і благала:—Рятуйте Миксє...“

В. У. Коцюбинська, дружина письменника, в перші роки після одруження. Оригінал фотографії в Чернігівському Держмузеї

Михайло Михайлович знав, як побивається стара, і просив: — Заспокойте, заспокойте нещасну мою матір..

Тільки Віра Устимівна та Лідія Михайлівна не губили голови і мужньо переносили своє велике горе.

Приїхав Стражеско. Порадилися ми з ним. Чи вжити останньої спроби — вилити до вени дигалену? Вирішили — не треба. Зайві муки, а становище однаково безнадійне.

Я хотів запросити Стражеску до себе, нагодувати його, але Михайло Михайлович настоював, щоб ми снідали в його кімнаті. Це був досить сумний сніданок. Стражеско того ж дня й поїхав.

О 7-й годині вечора 11-го квітня Михайло Михайлович мені сказав:

— Аркадію Марковичу, вмираю... Жалкую, що залишаю невлаштовану родину. Заїздять до них, як і завжди. Підтримуйте їх морально...

О 12-й годині ночі почалася агонія. На світанку Михайла Михайловича не стало...

*Жата могодана
з сівених пам'яток*

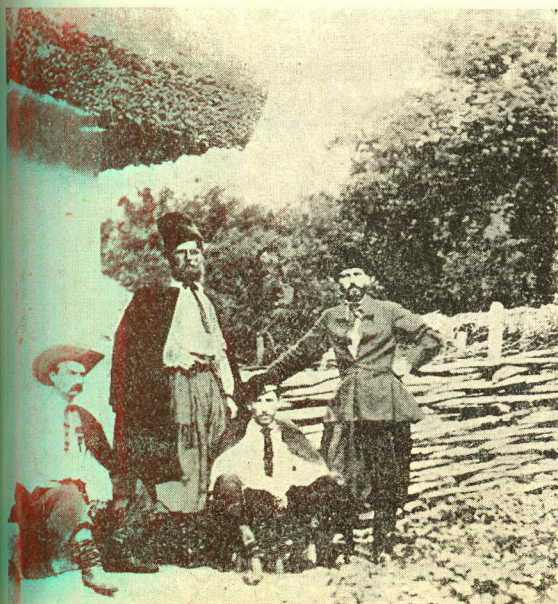
Михайло Коцюбинський

М. М. Коцюбинський на Капрі, 1909 рік

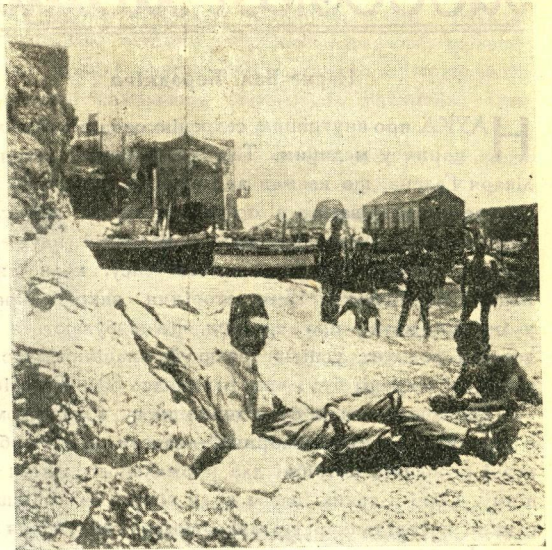
У книзі запису померлих по місту Чернігову за 12-е квітня 1912 року в рядках, що їх судила доля Коцюбинському, під графою „кто напутствовал“, значиться: „Никто, не пригласили“.

А в терміновому рапорті, що летів від губернського жандармського управління до департаменту поліції, значилося:

Фото з Чернівецького Держмузею

М. М. Коцюбинський (праворуч) 1894 року в бесарабському селі на боротьбі з філоксерою

... 12 апреля умер поднадзорный М. М. Коцюбинский.

* * *

З вікон будинку по Сіверянській № 3 відкривався Михайлові Михайловичу чудовий краєвид на Болдині гори. Там він любив гуляти, і туди-ж, а не на загальне кладовище, понесли письменника в останню путь.

Багато промов, багато палких слів було сказано біля могили.

І такою ж вона залишилися і по цей день у вигляді маленького скромного надгробку.

Проте, пам'ять Коцюбинського атеїста, який у листі до С. О. Брємова пише, що з 14-ти років під впливом Фюєрбаха пірвав зі всіма релігійними забобонами, — вшановано... величезним дерев'яним хрестом, на якому час зберіг:

... хайло Коцюб. нський.

* * *

Картина життя й смерті Коцюбинського в Чернігові була б неповною, коли б ми хоча б у коротких рисах не зупинилися на образі його вірної життєвої супутниці — Віри Устимівни.

Вона була справжнім товаришем Михайлові Михайловичу. Вона брала жваву участь у його літературній роботі й зуміла при мінімальних можливостях утворити йому потрібні умови для праці.

Бестужівка освітою, Віра Устимівна все життя сама працювала і була активним громадським діячем.

За нелегальну роботу в громадській бібліотеці сиділа і в Чернівецькій в'язниці і у Варшавській цитаделі.

Заарештовано її було і в роки громадянської війни за дітей більшовиків, за зятя Віталія Примакова — організатора Червоного козацтва на Україні.

У грудні 1922 року В. У., повернувшись до Чернігова після кількох років відсутності, занедужала на тиф і померла в рідному будинку на Сіверянській № 3.

В люту хуртовину невелика купка друзів ховала її. Біля самотньої могили М. М. виріс іще один горбок...

Я. Брик

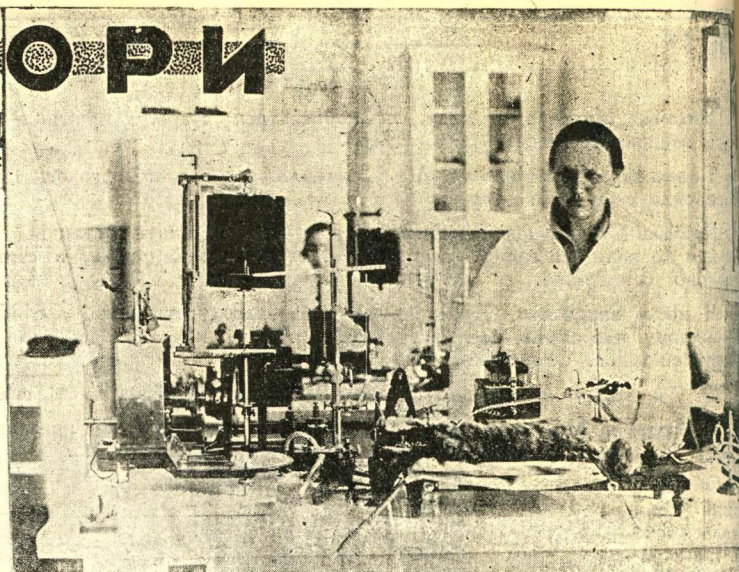
РЕГУЛЯТОРИ людської машини

Нарис Вал. Бородкава

НАУКА про внутрішню секрецію одна з наймолодших царин у медицині. Теорія славетного латинського лікаря Галена, що вважав за причину всіх хороб неправильне вироблювання в організмі крові, жовчу, косового соку й слизу, панувала в медичній науці понад півтора тисячоліття. І хоч з того часу, коли англієць Гарвей на початку 17-го сторіччя викрив кровообіг у людини, наука про процеси, що відбуваються в тілі, досягла великих успіхів—ролю й значіння залоз внутрішньої секреції було визнано якихсь 30—40 років тому.

Низкою дослідів було доведено, що в людському тілі є невеличкі „хемічні фабрики“—залози, що виробляють певні речовини, потрібні для нормального життя організму. Одні з таких залоз були відомі вже раніше—це слинні, потові та інші, що виводять свої вилучення на поверх. Інші працюють на „внутрішній ринок“—віддають свої соки безпосередньо в кров. До таких залоз належить, наприклад, борлакова, надниркова, мозковий додаток, залози полові (оскільки вони виробляють також соки внутрішньої секреції). Вилучення цих залоз звуть гормонами і відзначаються вони тим, що брак або зайвина їх спричиняється до різних хороб.

Коли працює мляво борлакова залоза—дитина кепсько росте, розвивається недоумство, пошкоджується нервову систему. Інтенсивна робота мозкового додатку може викликати надмірний зріст певних частин тіла. Внутрішня секреція поло-

Прилад, що за його допомогою вивчається вплив органопрепаратів на рефлекси спинного мозку в кішки, позбавленої голови

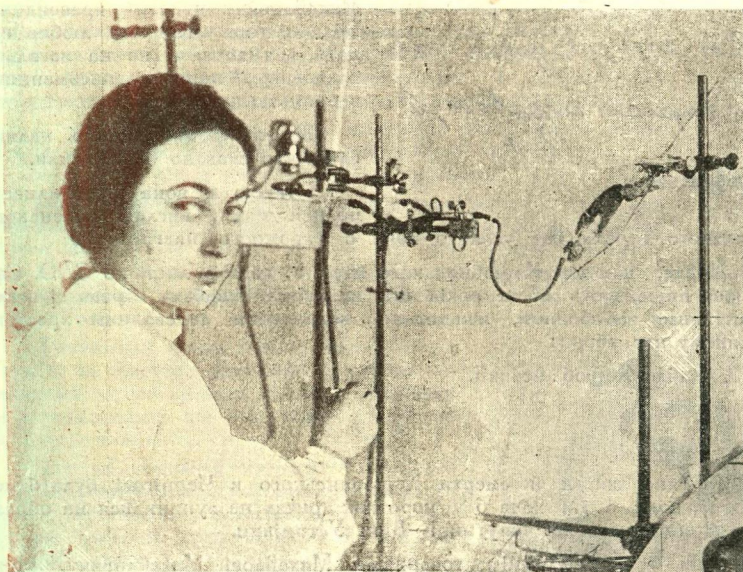
І ще одна важлива властивість залоз внутрішньої секреції. В нашому тілі, поруч головного мозку й його апарату—центральної нервової системи, що керує, сказати б, зовнішніми стосунками, є ще симпатична або вегетативна система, що регулює діяльність наших внутрішніх органів—шлунку, серця, кишок то-що, а також залоз внутрішньої секреції.

Ми не помічаємо роботи, що її виконують симпатичні нерви, але найменше пошкодження їх гостро відчувається організмом. Хороби вегетативної нервової системи можуть спричинятися до знеладу діяльності серця, швидкої втомі, порушення нормальної роботи кишок.

Так само може бути і з внутрішньою секрецією—коли, напр., вразити шийний симпатичний нерв, сполучена з ним борлакова залоза негайно перестав нормально виробляти гормони і в людини з'являються всі ознаки базедової хороби: банькуватість, піт, серцебиття.

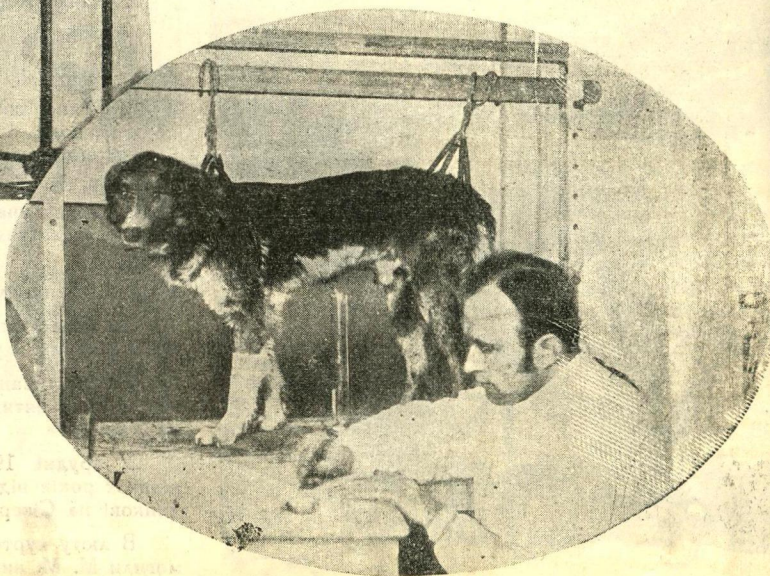
Зі свого боку гормони теж впливають на вегетативну нервову систему, чому їх і можна використати в певних випадках, щоб регулювати діяльність останньої.

Коли ж додати, що секреція полових залоз є гарним засобом боротьби з явищами старости, то ром

Ізольоване вухо кроля. Воно визначається дуже розвинutoю сіткою жил, на якій зручно досліджувати зміни під впливом різних речовин

вих залоз виразно впливає на весь організм людини або тварини. Коли, наприклад, самиці щура пересадити полові залози самця, вона набуває всіх зовнішніх ознак самця. Ми взяли тут перші—ліпші яскраві приклади, але нема майже ні одної внутрішньої хороби, що не була б так чи інакше зв'язана з порушенням роботи залоз внутрішньої секреції. Було також пояснено, що багато хороб можна вилікувати, коли повернути до нормальної роботи залози, що виробляють ці потрібні людському тілу гормони.

Собака з фістурою у череві: через рурку точиться шлунковий сік, — з нього готуватиметься лікувальний препарат

гормонів буде цілком ясною. Тому не дивно, що сучасна медична наука надає залозам внутрішньої секреції такої великої ваги.

Скільки ж наука про внутрішню секрецію молода, то треба величезно вести далі дослідчу роботу, що повинна йти поруч виробництва ліків з цих самих залоз.

Це завдання виконує Український Органо-Терапевтичний Інститут, що є єдиною на Україні науково-виробничою організацією такого типу.

Заснований у 1919 році з метою виробляти витяжку з сім'яників, він за 9 років праці перетворився в важливу науково-дослідчу установу. Останній рік інститут працював на правах самостійної організації, що цілком позитивно виявилось в наслідках його роботи.

Перш за все, виробництво препаратів вимагає постійного контролю їх чинення. Для цього робітники інституту користуються з ізольованих органів, себ-то з органів, вилучених з тіла і живлених штучним способом. Можна ізольовувати серце, вухо кроля, надниркову залозу і, пропускаючи крізь них фізіологічний розчин, підтримувати їхнє життя, досліджувати вплив на певні органи різних речовин, навіть — примушувати залози

в вилученому стані виробляти гормони. Таким чином є можливість виявити, як гормони найкраще стимулюють роботу серця, яким чином боротися зі втомою м'язів, як впливають ті чи інші речовини на жири.

Особливий інтерес являє собою серце — на цьому ізольованому [органі] вивчається вплив отрут і способи нейтралізації їх чинення. Ви бачите, як отруєний орган завмирає, а потім, під впливом екстракту сім'яників, — знову починає нормально працювати. Тут можна на власні очі побачити, як жири в ізольованому вуші кроля звужуються під впливом гормону надниркової залози — адреналіна. Сила його така велика, що він помітно впливає навіть у рослині: одна частина адреналіна на 1 з 32 нолями частини води. На коті, позбавленому голови, вивчається спинно-мозкові рефлекси, досліджується, які речовини здатні посилювати їх.

Так орґано-терапевтичний інститут вишукує в організмі живих істот гормони, що ними можна боротися з неодоленною діяльністю в середині людського тіла. Нині в інституті виробляється півтора десятки різних препаратів, але поруч цього добивається способів видобування нових ліків. Наприклад, параборакові залози мають значний вплив на міну кальцію в тілі, без цього істота гине з порохом — інститут го-

тується виробляти цей гормон. Всі винайдені й перевірені в експериментальній лабораторії препарати переходять до фізико-хімічного відділу, де вивчається їх хімічний склад і розкладається їх на складові частини. Нарешті у фармако-терапевтичному відділі визначається активність препаратів і нині вивчається можливість випускати ліки стандартної моци.

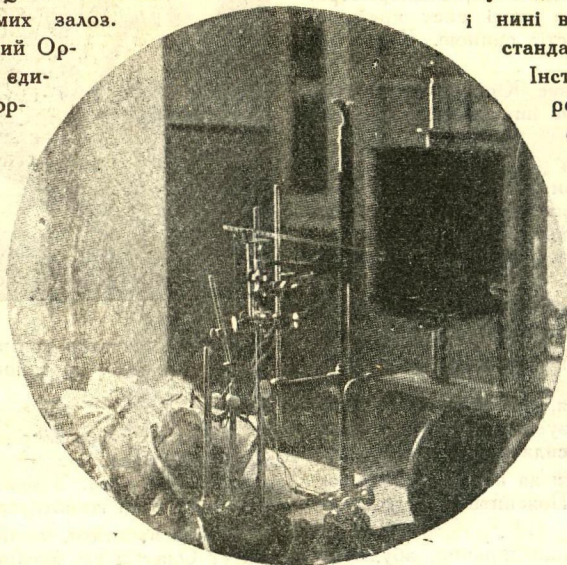
Інститут ще не встиг досягти повного розквіту, бо лише у серпні 1927 року одержав власне помешкання, де можливо було розташувати всі лабораторії молодого наукового установи.

Треба мати на увазі, що за часів існування орґано-терапевтичного інституту у складі санітарно-бактеріологічного свого собрата перший не мав власних експериментально-фізіологічних лабораторій.

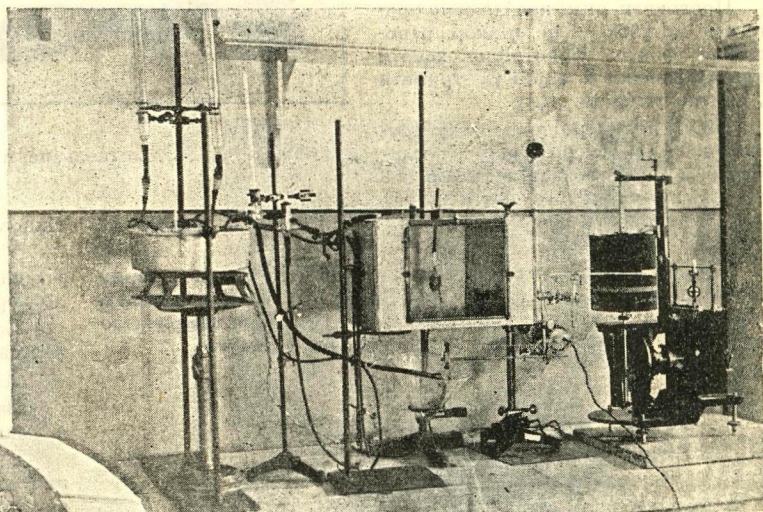
Оскільки ж науково-дослідча робота є необхідною передумовою розвитку виробництва, ясно, що тепер інституту дається всі можливості всебічного росту.

Суша статистика дає наявну картину: у 1922 році інститут виробив коло 7.000 одиниць препаратів, а 1927 році — понад 300.000 одиниць.

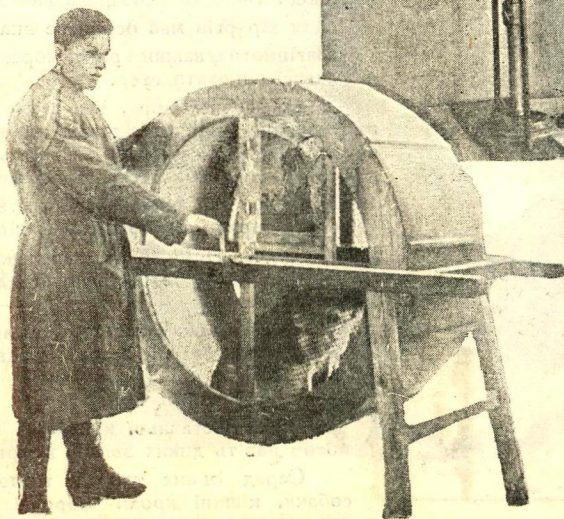
Дальше вивчення різноманітних виробів залоз внутрішньої секреції живого організму, пильне спостереження впливу орґано-препаратів на хорих безумовно дозволять інституту виробляти ще нові лікувальні препарати

Кішка, струтою „кураре“ позбавлена можливості рухатися. На ній досліджується вплив орґано-препаратів на симпатичну нервову систему

Дослідження впливу різних гормонів на ізольоване серце. Воно міститься в окремому апараті, в середині якого підтримується температура, близьку до натуральної температури тіла

Колесо, куди садовлять тварин, на яких досліджується вплив гормонів на втому. Рух колеса примушує собаку бігти

і в такий спосіб дати нову зброю борцям з людськими недугами.

Проблеми, що стоять перед інститутом, дуже великі та мають величезне теоретичне й практичне значіння, і ясно, що їх не вирішити за рік або два.

Йому буде багато роботи, бо найскладніша й найвередливіша з машин — людський організм — не легко викриває свої таємниці.

ГІПНОТИЗУВАННЯ ТВАРИН

Проф. мед. Габерланд

Приблизно років з 300 тому німець Швенгер в Нюрнберзі „гіпнотизував“ курей. Він проводив на столі рису крейдою, потім другу, після чого клав курки на стіл спиною. Курка лежала непорушно.

10 років згодом знаменитий Атаназус Кірхер описав цей „чудесний“ експеримент під назвою: „De imaginatione gallinae“ („про курячу уяву“).

З того часу питанням гіпнозу тварин цікавилось багато вчених. В той час, коли одні з них не припускають можливості дійсної гіпнозу у тварин, особливо з того часу, коли пощастило гіпнотизувати тварин, що у них було виїнято головний мозок, — другі, навпаки, вбачають цілком однакові фізіологічні основи гіпнозу тварин і людей.

Більшість дослідників пояснюють гіпнозу у тварин рефлекторною затримкою роботи центрів руху та рівноваги. Незвичне положення спиною донизу призводить до відповідної мускульної корчі.

Але, як показали нові дослідження, цього замало, щоб пояснити всі явища гіпнозу, бо гіпнотизувати тварину можна у всякому положенні її тіла: стоячому, сидячому, чи лежачому.

Експериментатор може також смикати за ноги загіпнотизовану тварину і вона не просипається. Пояснити це мускульною корчею не можна.

Правило запобігати будь-яких зовнішніх причин збудження підчас експерименту теж далеко не завжди обов'язкове.

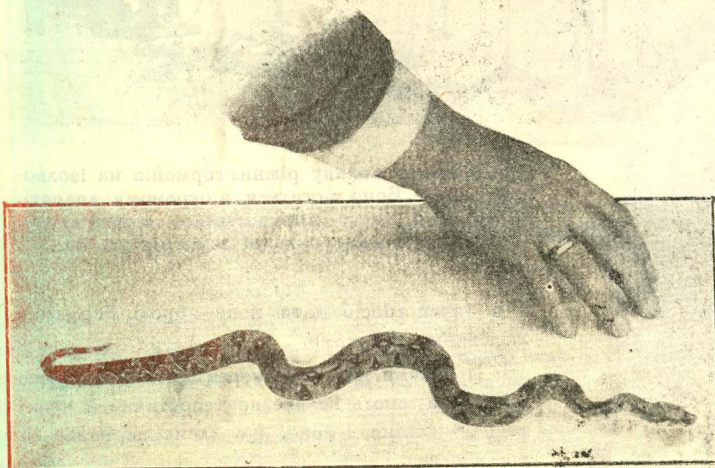
Достатня кількість досвіду навчає робити гіпнозу стільки глибокою, що навіть гучне ляскання в долоні не впливає на сон тварини.

Техніка гіпнотизування, коротко, така. Тварину беруть обома руками дуже обережно і кладуть її на стіл в бажаному положенні — спиною, животом чи боком.

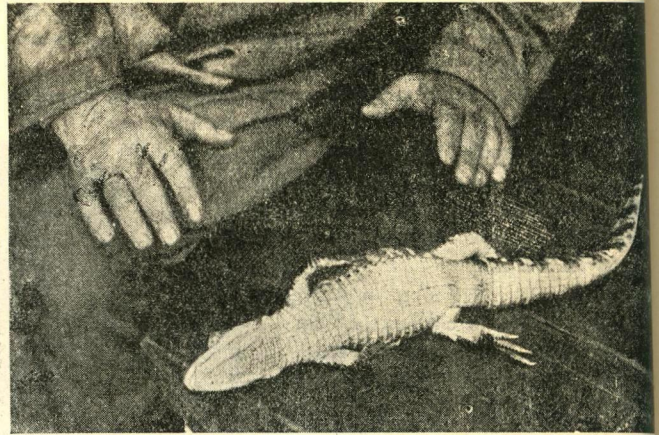
Проводити риси крейдою, чи простягати мотузок — це цілком непотрібний фокус. Непотрібно хапати тварину швидко й міцно та тримати її, притискуючи до столу.

Звичайно, тварина спочатку пручається. Але скоро опір послаблюється. Тоді експериментатор поволі звільняє одну, а потім другу руку. Коли руки в цей момент хоч трохи дріжать, спроба не вдається.

Головне в цьому процесі саме те, щоб відпускання тварин перевести цілком непомітно для неї. Експеримент легше вдається, коли тварина раніш уже гіпнотизувалася. Це повна аналогія до людини що теж легше гіпнотизується вдруге та втретє.

Гадюк гіпнотизувати дуже легко. Тварина наслідую рухи руки експериментатора

Експериментатор тримає руки над молодим крокодилом, щоб його загіпнотизувати

Часто потрібно потримати трохи руки непорушно на відстані 10—30 сант. від тварини. Відкриті очі тварин не можуть дивитися на руку. З деякими об'єктами експеримент вдається лише тоді, коли гіпнотизер пильно дивиться в очі об'єктові.

Можна запитати, чи не в гіпноза тварини просто відчуття страху? Одже ж усі мисливці добре знають „гіпнозу“ зайця, кроля. Жаби теж робляться „мертвими“, коли на болоті з'являється гайстер. Навіть важливий фактор згублення чутливості до болю під час глибокого гіпнозу можна пояснити відчуттям сильного страху.

Багато дослідників, однак, вивчаються проти цього пояснення, хоч воно й здається дуже резонансним. Для цього є підстави.

Наприклад, — гадюк дуже легко гіпнотизувати в такій мірі, що можна носити на руках, випростаними як палиця.

Коли потримати невеликий палець над головою гадюки, а потім повільно цим пальцем рухати, то тварина наслідую головою ці рухи.

Загіпнотизовані кролі, морські свинки та кури лежать іноді в гіпнозі майже по півгодині.

Потім вони починають трусити головою, наче прокинувшись від сну, стають на ноги і негайно з великим апетитом беруть до корму.

Вони ні хвилинок навіть не оглядаються навколо, щоб пересвідчитись, чи небезпека зникла.

Для хірургів має особливе значіння така спроба.

Загіпнотизувавши кроля, морську свинку, курку, або голуба давав їм нюхати етер.

Без жодного опору, без звичайної стадії збудження, загіпнотизована тварина підпада під вплив наркотика в той час як за звичайних умов це річ неможлива, бо етер дратує органи дихання і викликає рефлекторні захисні рухи.

Ще й інші експерименти стверджують думку, що ми маємо справу зі справжньою гіпнозою.

Підчас гіпнозу тварини можна примушувати її підносити до гори ноги, недоторкуючись до них, а лише рухаючи руками поблизу.

Можна також, загіпнотизувавши курку в сидячому положенні, примусити її встати і, навпаки, — стоячу курку примусити сісти, проводячи лише перед нею руками знизу вгору, або згори вниз.

Після достатньої кількості спроб гіпнозу вдається вивести навіть диких звірів, наприклад левів.

Серед інших тварин гіпнозі піддаються коні, малі собаки, кішки, кролі, морські свинки, кури, голуби, крокодили, ящірки, жаби, гадюки, черепахи, раки, комахи, та гани, коники, павуки та риби.

Переклад з нім. А. С.

СТОРІНКА ГУМОРУ

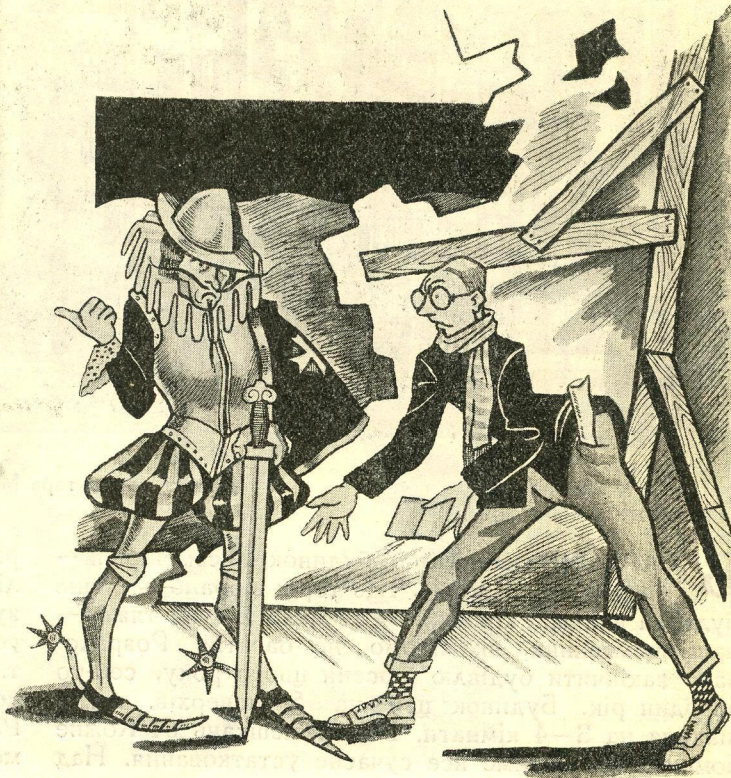
Малюнки П. Булаховського, текст С. Чмелюва

В ХВИЛИНУ ОДВЕРТОСТІ

Зав. І не пригадаю, товаришу, яку б вам роботу запропонувати, бо й самому тут робити нічого.

ЗА ЛАШТУНКАМИ

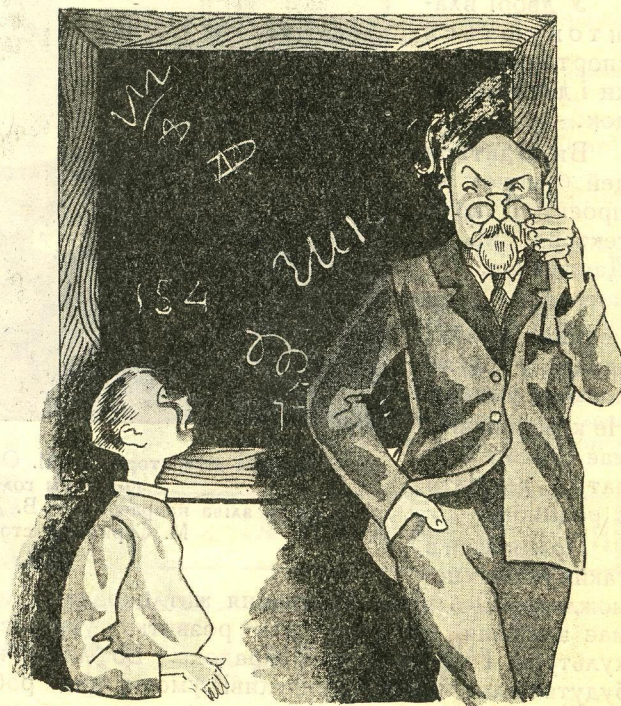
— Де Генрих IV?
— Побіг у містечкєм вимагати надурочні.

НАЇВНІСТЬ З ПЕРЕЛЯКУ

— Я ж тобі руським язиком говорю: вилазь з пальта!
— Заневняю вас, товаришу, що сірий колір вам не до лиця.

В ШКОЛІ

— Назвіть мені якого небудь ссавця.
— Мій батько.
— Чому?
— Тому що він працює завхозом на молочарні.

БУДИНОК ПИСЬМЕННИКІВ "СЛОВО"

Проект архітектора М. І. Дашкевича

В ХАРКОВІ виводиться будинок письменників—житлокооп „Слово“. Ще торік зібрано з членів будинку належні кошти, хоч це було й дуже тяжко—наш письменник, як відомо, не багатий. Розраховано закінчити будівлю в-осени цього року, себ-то за один рік. Будинок цей на 5 поверхів, помешкання на 3—4 кімнати. Всіх помешкань 64. Кожне помешкання матиме все сучасне устаткування. Над п'ятим поверхом спроектовано солярій з душами, для літа.

У дворі влаштовуються спортмайданчики і дитячий садок.

Виводиться цей будинок за проектом архітектора М. І. Дашкевича.

Наші письменники живуть зараз у дуже поганих умовах. Не кожен навіть має окрему кімнату—де жити з родиною.

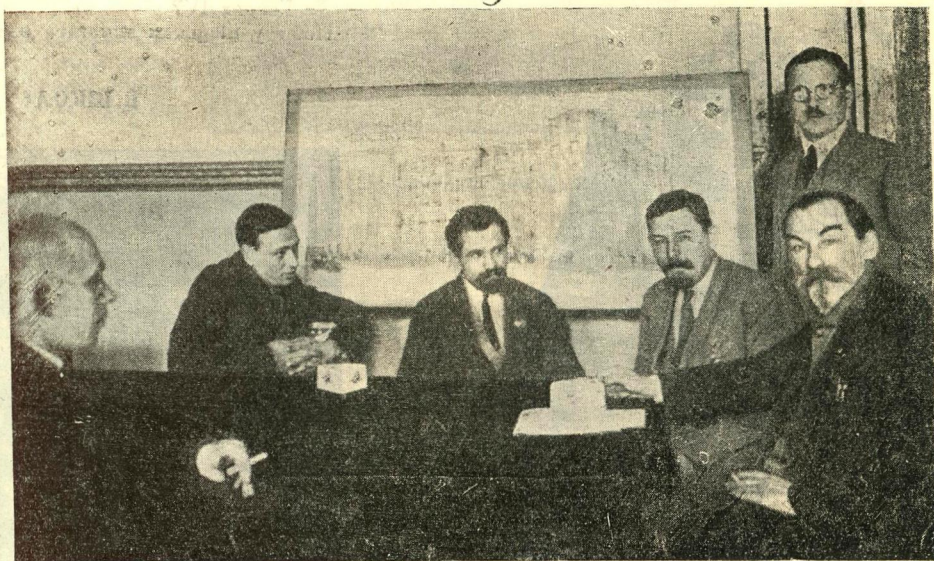
Працювати в таких умовах неможливо. Ось чому будівництво житлокоопу „Слово“ має значіння, зрештою, для розвитку української культури. І це зовсім не парадокс. Бо лише, коли будуть більш-менш сприятливі умови для роботи письменника, тоді ми матимемо право вимагати від письменника справжнього підвищення якості літе-

ратурних творів. Місцьком письменників і правління будинку „Слово“ прикладають великих зусиль, щоб закінчити будівлю за цей будівельний сезон. Нещодавно делегація літераторів у складі т. т. І. Кулика, М. Кулика, Е. Касяненка, А. Дикого, П. Іванова та О. Вишні відвідала голову Раднаркому т. В. Я. Чубаря, звернувшись за допомогою. В. Я. Чубар—прийняв делегацію і Раднар-

ком видав на допомогу будівництву житлокоопу „Слово“ 51.000 карб.

Загальні збори членів житлокоопу обрали на почесного голову правління будинку Наркома Освіти М. О. Скрипника.

Звичайно, новий будинок ще далеко не розв'яже житлової скрути серед робітників червоного українського пера. Але побудовання його можна вважати тільки за початок, ду-

Делегація літераторів до М. О. Скрипника повідомляє про обрання його почесним головою житлокоопу „Слово“
Сидять зліва направо: т. т. В. Десняк, П. Іванов, А. Дикий, Е. Касяненко, М. Скрипник; стоїть секр. Н. К. О. т. О. Бадан

же характерний для доби, що ми в неї входимо.

Радянська влада виголосила добу культурної революції. І новий будинок письменників—наочний доказ, що в нас слова не розходяться з ділом. А ще цікаво, що перший такий будинок виводиться саме на Україні, для українських письменників.

„АРТХЛІБ“

„Артхліб“ — Харківська кооперативно-промислова організація, що кооперує кустарів, які виготовляють хліб.

І коли погадати, що Харків споживав близько 100 тис. пудів хліба щодня і що зовсім недавно справою виготовлення та продажу хліба анархічно керували приватники, то існування „Артхліба“ набирає особливої ваги.

Цікаво простежити шлях розвитку „Артхліба“.

1926 року 11 кустарів об'єдналися в невелику кооперативну артель, що мала одну хлібопекарню і дві крамниці для продажу хліба. Весь капітал артілі складав лише 1.000 карб.

Але організатори не являли з себе, як часто бував, купку приватників, що під кооперативною назвою ховають хижацькі бажання.

Ні! Вони виявили себе дійсними кооператорами, широко відкрили двері своїй організації для кустарів і їхня енергійна кооперативна робота дала виключні наслідки.

Досить сказати, що за два роки існування „Артхліб“ об'єднав навколо себе 264 кустарів; має 12 хлібопекарень, 64 крамниці і перевозить велику кооперативну культурну роботу.

Основним завданням „Артхліба“ є кооперування кустарів, регулювання Харківського хлібного ринку, поліпшення якості хліба і зниження цін. Свої завдання „Артхліб“ цілком виконує: майже всі хлібопекарні переустатковано; суворо доглядається за санітарно-гігієнічним станом хлібопекарень; борошно

постачався пекарням в плановому порядку, види хліба стандартизовані і якість його перевіряється в спеціальних лабораторіях. Що ж до цін, то крамниці „Артхліба“ продають вироби своїх хлібопекарень за цінами ХЦРК.

Голова Правління
Н. А. Перфілов

Всього ж „Артхліб“ виготовляє тепер біля 1.500 пуд. хліба, французьких хлібців, пірижків то-що.

Останніми часами спостерігається велике прагнення ще не кооперованих кустарів до „Артхліба“. Та це ж і зрозуміло. Серед 264 членів „Артхліба“ немає одного безробітного. Заробляють же члени ар-

тілі так: в середньому майстер за час за 1-е жовтня 1926 року до 1 жовтня 1927 року одержував щомісячно біля 185 крб.; підмайстер біля 170 крб., підручний коло 79 крб., різчик 122 крб.

Крім такої досить високої зарплати, всіх кустарів — членів „Артхліба“ застраховано, і вони за час роботи одержують свій середній заробіток.

Крім того члени їхніх родин також одержують безплатно лікарську допомогу.

Треба також зазначити, що „Артхліб“ виконує велику культурну роботу.

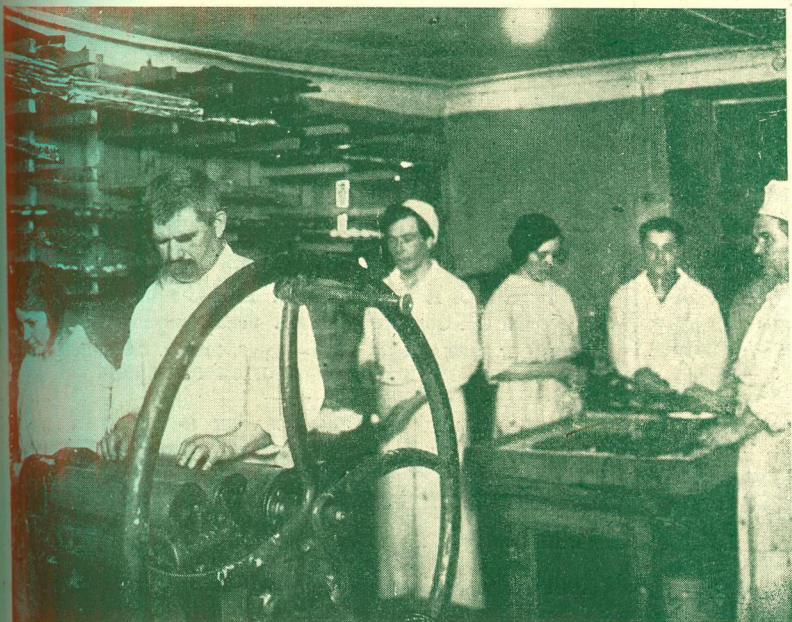
Членів артілі втягується до громадського життя: вони входять і до лав „Допомоги Дітям“ і „ТДО-Авіохему“ то-що.

Організується спеціальні лекції, доповіді, працюють гуртки самоосвіти.

Тепер „Артхліб“ об'єднується з подібною йому організацією „Солідарність“.

Мета об'єднання — зміцнення кооперативно-промислової організації, раціоналізація управління то-що.

Це об'єднання охопить 500 чол. членів цих організацій, при чому пайовий капітал досягатиме вже 100 тис. крб., кількість хлібопекарень зросте до 27, крамниць до 108, а хліба випікатиметься щодня біля 3500 пуд.

||| „А Р Т Х Л І Б“ |||

КООПЕРАТИВНАЯ АРТЕЛЬ „АРТХЛЕБ“

ПРАВЛЕНИЕ: ГОРОД ХАРЬКОВ—КООПЕРАТИВНАЯ, № 14.

ПРОИЗВОДСТВО БУЛОЧНЫХ И КОНДИТЕРСКИХ ТОВАРОВ

Предлагает всем кооперативным и общественным организациям свои кондитерские изделия и французские булки по ценам, установленным УПОЛНАРКОМТОРГОМ. Условия расчета — льготные, со скидкой.

Правление „АРТХЛЕБ“.

В = С = Е = М

ГОСУДАРСТВЕННЫМ
КООПЕРАТИВНЫМ И
ЧАСТН. ОРГАНИЗАЦ.

**Запомните, что самые ЛУЧШИЕ
и ДЕШЕВЫЕ ЗЕРКАЛА**

имеются на вновь открытой государ-
ственной зеркальной фабрике

„Красный зеркальщик“

при Харьковском Комбормбозе

Адрес: Дмитриевская 19, телефон 46-51

1-я В ХАРЬКОВЕ СПЕЦИАЛЬНАЯ
ЛАБОРАТОРИЯ

„ДИЕТИЧЕСКОЕ ПИТАНИЕ“

Натуральные, лечебные, очи-
щенные и профильтрованные

ПИВНЫЕ ДРОЖЖИ

ЕЖЕДНЕВНО СВЕЖИЕ

(жидкие и в таблетках)

Вернейшее средство от малокровия,
фурункулеза, чирей, прыщей, нарывов,
худосочия, невращения, кишечных и др.
заболеваний. Признано лучшими про-
фессорами Ленинградск. клиник и больниц.

— Отпускаются —

по рецептам и без рецепта врача.
Харьков, ул. Свердлова, (б. Екатерино-
славская) № 19. Иногородним высыл.
в таблетках не менее 12 трубок при
зататке в 2 рубля.

ИЗБАВИТЬСЯ

НАВСЕГДА

от мозолей, бородавок и пота

МОМЕНТАЛЬНО

от крыс, мышей, клопов
тараканов и др. паразитов
может каждый только

„продуктами Л. Г Л И К А“

1. „Эксоль“ уничтожает мозоли
и бородавки с корнем и безвозвр. Р. 2. — к.
2. „Javol“—рад. средство от пота . . Р. 1. 90 к.
3. „Клопин“—уничтожает клопов
в 15 минут Р. 1. 75 к.
4. „Тараканон“—истребляет тараканов в сутки Р. 3. 50 к.
5. „Крысомор“—радикально истребляет крыс и мышей . Р. 2. — к.
6. „Клопин“—тройной размер . . Р. 3. — к.
7. „Тараканон“—двойной размер . Р. 3. — к.
8. „Крысомор“—радикально истребляет крыс и мышей . Р. 2. 50 к.
9. „Антипаразит“—идеальн. средство от вшей и блох . . Р. 1. 50 к.
10. Краска для метки белья несмываемая Р. 3. — к.

Цены указаны с УПАКОВКОЙ и ПЕРЕСЫЛКОЙ.

Качество продуктов гарантировано. Заказы высы-
лаются немедленно по получении их стоимости.

При чем, если заказ достигает суммы Руб. 5. —
дается скидка в 15%.

И. Е. ТОЛЬЦ.

Адрес: Москва, Мясницкая, Кривоколенный переулок, 1.
Почтовый ящик № 980.

МАРКИ, БОНЫ, МОНЕТЫ, МЕДАЛИ

ОТКРЫТКИ

КОЛЛЕКЦИЯМИ, СЕРИЯМИ И ЕДИНИЧН. ЕКЗЕМПЛ.

ПОКУПАЕТ и ПРОДАЕТ

ЮЖНОЕ ОБ'ЕД. ОТД. СОВ. ФИЛАТ. АССОЦИАЦИИ

ВСЕГДА ИМЕЕТСЯ

— БОЛЬШОЙ ВЫБОР —

ЛУЧШИЙ ПОДАРОК ДЕТЯМ—

АЛЬБОМ ДЛЯ МАРОК

ПОДПИСЫВАЙТЕСЬ НА ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ
— БЮЛЛЕТЕНЬ-ПРЕЙСКУРАНТ —

Южн. Об'ед. Отд. Совет. Филат. Ассоциации

ПОДПИСНАЯ ПЛАТА НА ГОД — 1 руб. 50 коп. с ПЕРЕСЫЛКОЙ

ПРОБНЫЙ № ВЫСЫЛАЕТСЯ ЗА 15 КОП.

НА ВСЕ ВОПРОСЫ — МАРКУ НА ОТВЕТ

Всю корреспонденцию адресовать: Харьков, почтовый ящик 234
:: АДРЕС МАГАЗИНА—ХАРЬКОВ, УЛ. СВЕРДЛОВА, № 18 ::

СПЕЦИАЛИСТ ОРТОПЕДИЧЕСКОЙ ОБУВИ

Я. Л. КОНДРАТЬЕВ

ХАРЬКОВ, УЛИЦА СВЕРДЛОВА № 17.

ПРИЕМ ЗАКАЗОВ ОБУВИ НА БОЛЬНЫЕ и УРОД-
ЛИВЫЕ НОГИ. ЗДЕСЬ ЖЕ ПРИНИМАЮТСЯ
== ЗАКАЗЫ НА ИЗЯЩНУЮ ОБУВЬ ==

ЖЕЛАЕТЕ СОХРАНИТЬ ЦЕННОСТЬ ВАШЕГО ИНСТРУМЕНТА —

Производственная ЧАСТЬ ГОСМУЗПРОФШКОЛ

Харьков, ул. К. Либкнехта, (бывш. Сумская) 34.

ПИАНИНО, РОЯЛЕЙ Настройка 4 руб., ремонт и
лучших материалов, поли-
ровка, покупка, продажа, комиссия, консультация, пору-
чения иногородних, выезд в провинцию. РАССРОЧКА
Ремонт балалаек, домр, мандолин, гитар. Клубам, школам, детдомам
воинским частям—скидка. Поступили в прод. рояли и пиан. лучш. фирм

СВОЕВРЕМЕННО РЕМОНТИРУЙТЕ В НАШЕЙ МАСТЕРСКОЙ.